ANT

Haftalık Dergi • 6 Haziran 1967 • Sayı: 23 • 125 Kuruş

SOYGUN!

işçinin 4 milyonu dışarıya kaçırılıyor!

AYBAR'IN ANAYASA ÜZERİNE BAŞYAZISI

HAFTANIN NOTLARI

1961 yılında idam edilen eski başbakanlardan Adnan Menderes'in oğluna vasiyetnamesi geçen hafta yüksek tirajlı bir gazete tarafından açıklandı. Eski DP'lilerin siyasi hayata atılmak üzere mücadeleye giriştikleri bir sırada bu vasiyetnamenin açıklanması mânidar karşılandı.

29 mayıs

İrtica gösterisi

■ **Son günlerde AP'nin de geniş müsamahasıyla gemi azıya alan irtica, Fatih'in İstanbul'u fethinin yıldönümü olan 29 Mayıs'ı devrim aleyhtarı gösterileri için bir fırsat saydı ve ümmetçi gazeteler tarafından kışkırtılan bir grup müze halindeki Ayasofya'da namaz kılmağa teşebbüs etti. Teşebbüs, toplum zabıtasının müdahalesiyle önlendi. (Türkiye'deki irticai hareketlerle ilgili geniş haberimiz 6. sayfadadır.)**

Topraksızlar yürüdü

■ AP iktidarının «toprak reformu»nu geciktirmesini protesto etmek üzere Maraş'ın Türkoğlu İlçesinde topraksız köylüler bir sesiz yürüyüş yaparak toprak reformunun bir an önce gerçekleştirilmesini ve devlet topraklarının topraksız köylüye dağıtılmasını istediler. Buna karşılık ikinci beş yıllık kalkınma planını görüşen komisyonda AP milletvekilleri «toprak reformu»nun gereksiz olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

Direnç hareketi

■ **Yunanistan'da yirmi kadar parlamenterin faşist rejime karşı bir direnme hareketi kurmağa teşebbüs ettikleri için tutuklandığı açıklandı. Önceki pazar günü yapılacağı bildirilen «pasif direnme» hareketi her ne kadar beklenen başarıyı sağlayamamışsa da, faşizmin terörüne rağmen en geç sonbahar veya kış aylarında organize bir direnme hareketinin başlaması beklenmektedir.**

30 mayıs

Petrol oyunu

■ Amerika'lıların çok ağır şartlar ileri sürmesine rağmen İzmir'deki petrol rafinerisinin Sovyetler'e yaptırılmasına muhalefet eden Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Genel Müdürü Turgut Gülez, bu görevinden uzaklaştırıldı. Turgut Gülez, 10. sayfamızda da açıkladığımız gibi, Pipe-Line hattı inşaatında çalışan Türk işçilerinin 4 Milyon Lira tutarındaki haklarının da yabancı şirket tarafından yurt dışına kaçırılmasına sebep olmuştu. Öte yandan «İlerici ve Milliyetçi Gençlik Grupu» imzasıyla yayınlanan bir bildiride, TPAO hisselerinin büyük kısmının özel şahısların eline geçtiği, bunlara yüzde 9 gibi çok yüksek oranda kârlar dağıtıldığı ve bu milli petrol kurumunun kuruluş gayesinden gün geçtikçe uzaklaştığı açıklandı. Bildiride «TPAO bu gidişle kalkınma planındaki rolünü ifa edemeyecek hale gelecektir. Ulusal petrol davasının savunucusu bütün aydın ve milliyetçi güçler, tek ulusal kuruluşumuzun yönetimine eğilmelidir» deniliyor.

Terkettiler

■ **Millet Meclisi'nin kurduğu petrol komisyonu, hükümranlık haklarımızı hiçe sayarak yabancı petrol şirketlerinin temsilcilerini dinlemeğe başladı. MOBİL ve SHELL şirketlerinin temsilcileri dinlenirken, karara muhalif olan milletvekilleri protestoda bulunmak üzere komisyonu terkettiler. (Bu konuda tafsilât için bak: ANT, Sayı 21, sayfa 8).**

31 mayıs

Aç insanlar ülkesi

■ **Türk Tabipler Birliği'nin düzenlediği Halk Sağlığı Semineri'nde halkın yeteri kadar besin alamadığı ve hastalıkların çoğunun yeterli besinin alınamamasından ileri geldiği açıklandı. Özellikle çocuk hastalıklarına proteinsizliğin sebep olduğu, Türkiye'nin çocuk ölümleri konusunda «binde 165» oranla rekor kırdığı belirtildi. Buna karşılık aynı gün Demirel Odalar Birliği'nin Kongresi'nde yaptığı konuşmada «26 Milyon insan bu memlekette her sabah kendi ekmeğini kazanma yolunu bulur. Serbest teşebbüs budur..» diyerek âdeta aç insanlarla alay ediyordu!**

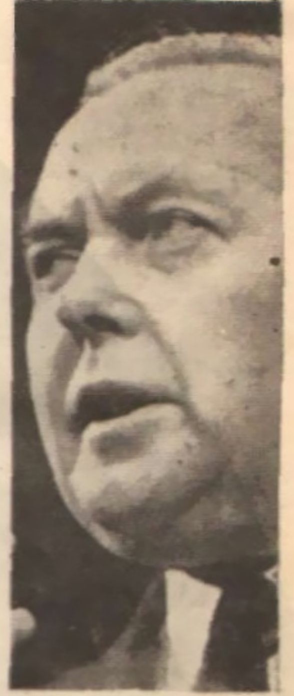
Vitrinde açlık!

■ Batılıların «Asya'da demokrasi vitrini» olarak tanımladıkları Hindistan'da da açlık tehlikesi her geçen yıl daha vahim bir hal almaktadır. Başbakan Yardımcısı Desai'nin bütçeyi dengelemek için kalkınma hızını belirli derecede yavaşlatacaklarını açıklaması bu tehlikenin daha da büyüyeceğini göstermektedir. Zira Hindistan'da mevcut kalkınma hızı, nüfus artışına oranla esasen yetersiz kalmaktaydı. Desai, ayrıca, özel teşebbüsü ve yabancı sermayeyi teşvik edeceğini de açıklamıştır. Böylece zenginle fakir arasındaki uçurum daha da büyüyecek ve bu tutum Hindistan'da burjuva demokrasisinin sonunu iyice yaklaştıracaktır. Bu Amerika'nın yardım elinin uzandığı kapitalizmin çıkarlarına göre şartlandırılmış bütün ülkelerin çıkmazıdır ve düzenin mutlaka değişmesi gerekmektedir.

1 haziran

Sırları ifşa etti

■ İngiliz Başbakanı Wilson'ın özel sekreter daktilolarından 20 yaşındaki Helen Keenan, «son derece önemli devlet sırlarını selâhiyetli olmayan kimselere ifşa ettiği» iddiasıyla tutuklandı. Keenan'ın erkek arkadaşı ile iki kişi

WİLSON

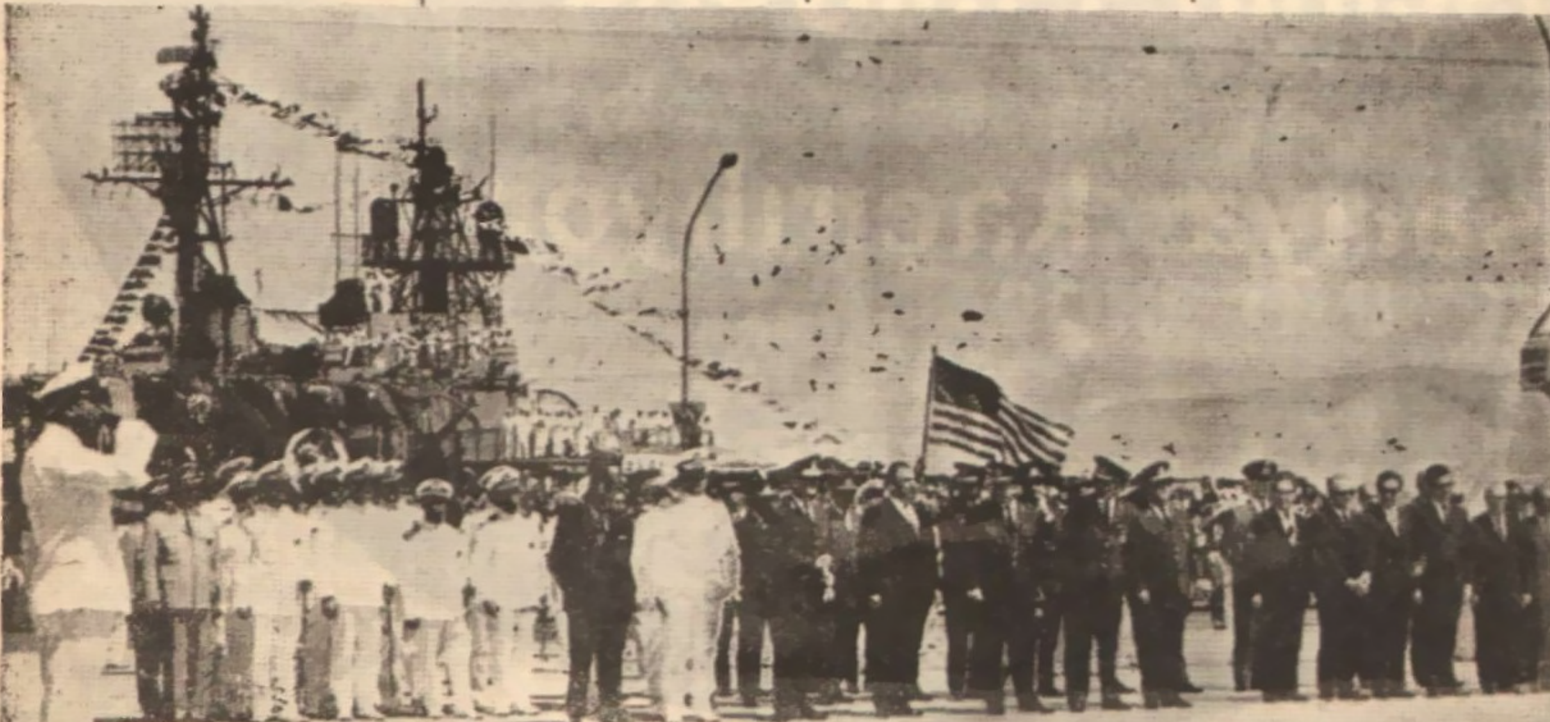
daha polisçe nezaret altına alındı. İşçi Partisi sol kanadı mensupları arasında ve Paris'te hükümet çevgrelerinde dolaşan iddialara göre, söz konusu «devlet sırları» Yunanistan darbesiyle ilgilidir. (Bak: ANT, 2 Mayıs 1967, sayfa 12). İddiaya göre, Amerikan ve İngiliz istihbarat servislerince Yunanlı generallere hazırlatılan darbenin seçim sırasında yapılması planlanmışken, bu darbe planları deşifre olmuş, bunun üzerine, CIA darbe planını değiştirmiş ve hükümetin seçimlerden çok önce devrilmesini sağlamıştır.

"Manda olamayız"

■ **İzmir'in çeşitli semtlerinde «İstiklâl Savaşını Amerikan mandası olmak için yapmadık» yazılı beyannameler dağıtıldı ve afişler asıldı. Amerikan aleyhtarı bu beyanname ve afişler polis tarafından toplatıldı.**

Yargılandılar

■ Arkadaşımız *Çetin Altan'ın* Bugün Gazetesi aleyhine açtığı davanın duruşmasına geçen çarşamba günü Toplu Basın Mahkemesi'nde devam edildi. Ayrıca, Âşık İhsani tarafından mahkemeye verilen Bâbıâlide Sabah Gazetesi sorumluları da Toplu Basın Mahkemesi'nde yargılandı.

Orta Doğu buhranı bütün şiddetiyle hüküm sürerken Araplara karşı gösteriş politikası yürüten Türk Hükümeti, Amerika'nın Araplara karşı kullanmaya hazırlandığı 6. Filo'nun gemilerine İzmir limanını açmıştır. Yukarıdaki resimde, 27 Mayıs günü İzmir kordonboyunda Anayasa ve Hürriyet Bayramı, Amerikan gemisinde dalgalanan Amerikan bayrağının gölgesinde kutlanırken görülmektedir.

2 haziran

DİSK'in protestosu

■ Bakanların sendika yöneticilerinin altı ayda bir yapılan toplantısına yalnız Türk İş Konfederasyonu yöneticilerinin çağırılması üzerine DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler Başbakan Demirel'e bir protesto telgrafı göndermiştir. DİSK Genel Sekreteri İbrahim Güzelce ise, Basın İş Sendikası İzmir Şubesi Kongresi'nde konuşarak "Bugün Türkiye'nin emekçiler kesiminde ciddi ve ağırlığı olan bir savaş verilmektedir. Bu savaş Türk işçisinin Atatürk kuşağından olanları ile AID uşağı olanları arasında sürdürülmektedir. Ama kısa bir gelecekte Atatürk devrimlerine bağlı kuşaklar AID uşaklarını mutlaka yenecekler" demiştir.

Bu yıl zam yok!

■ Devlet Personel Dairesi, personel göstergelerine uygulanacak katsayının 3,4'ten aşağı tesbit edilmemesini, iktisadi devlet teşekkülleri, belediye ve özel idare memurlarının da Personel Kanunu Kapsamına alınmasını kararlaştırdı, ancak Personel Kanunu'nun 1967 yılında da uygulanmasının imkânsız olduğunu bildirdi. Hayat hızla pahalılaşırken AP iktidarı memurları lâfla avutmaktadır.

3 haziran

TİP'in muhtırası

■ Genel İş Sendikası'nın isteği üzerine TİP milletvekilleri Yahya Kanbolat ve Şaban Erik, Manisa'ya giderek belediye işçileri grevini yerinde incelediler ve Çalışma Bakanı'na bir muhtıra verdiler. Muhtırada işçileri grev yapmaya belediyenin mecbur ettiği, sorumsuz teşekküllerı çöplerin toplatılmasına teşvik ederek grev kırıcılığı yaptığı ve grevi "komünist hareketi" olarak niteleyerek dövülmeleri için tahrikte bulunduğu belirtilerek "Manisa'daki sosyal durumun çok vahim bir hal aldığı kanaatına vardık. Manisa'da müessif hadiselere meydan vermemek için işverenin grevde bulunan işçilere karşı uyguladığı zorbalıklara bir son vermesi zaruridir. Aksi halde zorbalıklara karşı pasif kalan hükûmet sorumlu duruma düşecektir" denilmektedir.

Tutuklandılar

■ Orta Doğu olayları dolayısıyla İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okul Talebe Birliği Lokali'nde düzenlenen toplantıdan sonra Maçka'dan Taksim Anıtı'na kadar protesto yürüyüşü yapan ve Amerikan Elçiliği'nin kapısına siyah çelenk bırakan 13 Arap öğrenci tutuklandı.

4 haziran

Yabancı mimarlar

■ Türkiye Mimarlar Odası bir basın toplantısı yaparak, son yıllarda yabancı sermayenin yurdumuzdaki inşaat sektörü yatırımlarına ve binaların projelendirme işlerine daha fazla rağbet etmeğe başladığını, ancak yerli mimar, mühendis ve inşaat firmalarına yaptırılabilecek işlerin yabancı teknik personele ve müteahhitlere yaptırıldığını, bu suretle Türkiye'nin büyük servet kaybettiğini açıklamıştır. Türkiye'de yeterli teknik personel mevcut iken bu işlerde yabancı personelin çalıştırılması sömürücülüğün yeni bir örneğini teşkil etmektedir. Türkiye'nin bütün uyanık güçlerinin bu sömürüye de şiddetle karşı çıkmaları gerekmektedir.

Plan görüşmeleri

■ İkinci beş yıllık kalkınma planı görüşlerine Millet Meclisi karma komisyonunda devam edilmektedir. Plan üzerine TİP'in görüşünü İstanbul Milletvekili Sadun Aren açıklamıştır. Prof. Aren'in İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı üzerine sosyalist açıdan yaptığı bir incelemeyi ANT'ın gelecek sayısında yayınlayacağız.

HAFTANIN YORUMU

DOĞAN ÖZGÜDEN

Onlara da siyasî hak tanınmalıdır...

GEÇEN hafta Sunay'ın "Anayasa sosyalizme kapalıdır" sözü üzerine gösterilen tepkiler ve yüksek tirajlı bir gazetede "Menderes'in vasiyetnamesi" adı altında yayınlanan vesika ile ilgili tartışmalar, Türkiye'de siyasi özgürlüklerin kapsamı üzerinde daha ciddi olarak düşünmek gerekliliğini ortaya koymuştur. Bilindiği gibi, Sunay'ın büyük bir ihtimalle etrafının etkisiyle söylediği sözler, memleketin uyanık çevrelerinde asla tasvip görmemiştir. O kadar ki, bilim adamlarının "anayasanın sosyalizme açık olduğu" yolundaki beyanları bir yana, Türkiye'nin en yüksek iki mahkemesi birbiri ardına verdikleri kararlarla Cumhurbaşkanı'nın talihsiz beyanını kelimenin tam anlamıyla "anayasa dışı"na düşürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi 141 ve 142. maddelerin anayasaya uygunluğun konusunda hazırladığı gerekçede sosyalizmin yasaklanmayacağını belirtirken Yargıtay da, Yargıç Ali Faik Cihan'ın 7,5 yıllık mahkûmiyetini bozarak emekçilerin "cebir" yoluna başvurmadan kendi aralarında örgütlenerek bir sınıf partisi halinde iktidara gelmelerinin ve sosyalist düzen kurmalarının anayasaya uygun olduğunu açıklamıştır. Esasen son seçimde 300 bin oy alarak meşruluğunu millet iradesine dayandıran sosyalist hareket, şimdi de iki yüksek mahkemenin kararıyle hukuki bir meşruiyet kazanmış olmaktadır.

MENDERES'in vasiyetnamesi adı altında yayınlanan vesikanın yarattığı tartışmalara gelince, meselenin derininde, mevcut AP yöneticileriyle siyasi haklardan yoksun bırakılmış eski DP'liler arasındaki gizli çekişme yer almaktadır. Böyle bir vesika var mıdır, yok mudur? Varsa, Menderes'in vasiyetini sıhhatli olarak yansıtmakta mıdır? Meselenin bu yönü, herkesten çok, Menderes ailesini ilgilendirir. Bizi ilgilendiren yönü ise, vasiyetname gerçek olsun olmasın, Menderes'in isminin bizzat Demirel tarafından günlük politika hesapları içinde istismar edilmesidir. Zira pek âlâ bilinmektedir ki, vasiyetnameyi yayınlayan yüksek tirajlı gazeteye bu vesika bizzat Demirel tarafından temin edilmiştir. Ve bütün hesap bu vasiyetnamedeki **"etrafına inanmayacaksın"** sözüne dayanmaktadır. Böylece, son zamanlarda siyasi hayata atılma mücadelesine girişen eski DP'liler bizzat Menderes'in ağzından **"inanılmaz insanlar"** olarak damgalanmakta ve politik şansları yokedilmek istenmektedir. Eski DP'lilerin hırçınlığı ve vasiyetnamenin sahteliğini iddia etmeleri de bundan ileri gelmektedir.

SON haftanın bu iki olayı da, demokratik düzende siyasi hak ve hürriyetlerin sun'i şekilde sınırlandırılmasının uzun süre geçerli olamayacağını ve ergeç bir noktada iflâs edeceğini ortaya koymuştur. Daha birkaç yıl önce en küçük sosyal haklardan dem vuranlar yıllarca zindanlarda süründürülürken bugün "cebir" unsuru taşımayan bütün sosyalist eylemlere sonsuz özgürlük tanınmıştır. Ama ne gariptir ki, bugün İnönü'nün söyledikleri yine o İnönü'nün iktidarı sırasında söylemiş olanlar hâlâ siyasi hak ve özgürlüklerinden yoksundurlar. Keza, DP kitlesinin oylarıyla iktidara gelen ve gerçekten de DP'nin ancak "üçüncü takımı"nı teşkil edebilecek kadar yetersiz olan bugünkü AP yöneticileri bir çok konularda Menderes ekibinden daha vahim yollara sürüklendikleri halde eski DP ricaline mahalle muhtarı seçilmek hakkı dahi verilmemektedir. Bu sun'i sınırlamaların yarattığı paradokslar, demokratik hayatımız için devamlı bir huzursuzluk kaynağı olmakta ve halkoyunu gereksiz çekişmelerle meşgul etmektedir. Çıkaryol, Yassıada mahkûmları da, 141 ve 142. madde hükümlüleri de, 21 Mayıs'çılar da dahil olmak üzere bütün siyasi mahkûmlara diğer vatandaşlarla eşit siyasi hak ve özgürlüklerin tanınmasıdır.

ANAYASA SOSYALİZME AÇIKTIR!..

SUNAY — *Hoş geldin, sosyalizme kapalı anayasa!*

27 Mayıs'ın yıldönümünde Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın *"Anayasa sosyalizme kapalıdır"* demesi, bilim adamları ve Türkiye'nin bütün demokratik güçleri tarafından tepkiyle karşılandı.

Bilindiği gibi, Sunay'ın kendi yetkilerini aşarak verdiği bu demece karşı ilk tepkiyi TİP Lideri Aybar göstermiş ve Cumhurbaşkanı'nın bu beyanıyla kapitalizmin savunucusu olmak ve çok partili siyasi hayatımızı inkâr etmek durumuna düştüğünü açıklamıştı.

Nitekim ertesi gün gazetelerde yayınlanan Anayasa Mahkemesi'nin görüşü de, Sunay'ın yetkilerini aştığını ve anayasa dışı konuşmak durumuna düştüğünü ortaya koydu. TİP'in 141 ve 142. maddelerin iptali için açtığı dâva ile ilgili olarak hazırlanan gerekçede Anayasa Mahkemesi üyeleri şu görüşte ittifak etmiş bulunuyorlardı: *"Anayasamız, hedefi komünizm olmayan sosyalizme açıktır."*

KEMAL TÜRKLER
(İşçinin Sunay'a cevabı)

Üniversite hocaları da, *"anayasanın sosyalizme kapalı olduğu"* görüşünü reddeden demeçler vererek Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın sosyalizme açık olduğunu şöyle açıkladılar:

PROF. KUBALI — *Hiçbir ayrım yapmadan anayasamızın sosyalizme kapalı olduğunu iddia etmek, onun sosyal bir hukuk devleti prensibi ile geniş hürriyet anlayışı ile çelişmeye düşmek, Türk demokrasisini örnek bildiğimiz demokrasilerin seviyesine ulaştıracak yolları kapamak olur.*

PROF. TUNAYA — *Demokrasiye bütün sosyal yanları ile açık olan, demokratik siyasi hayatı temel prensip olarak kabul etmiş bulunan bir anayasa sosyalizme de kapalı değildir.*

PROF. SUNGURBEY — *Sosyalizme kapalı hür bir demokratik düzenden söz etmek, yumurtasız omletten söz etmek kadar çelişik bir nitelendirme olur. Anayasamızın sosyalizme kapalı olduğu görüşünün isabetli olduğunu kabule imkân yoktur.*

PROF. ESEN — *Yetkili anayasa müesseseleri değerlendirmede bulunmadıkça objektif ve tarafsız kalması statüsü icabı bulunan Sayın devlet başkanının kesin bir hüküm tesis etmemesi daha uygun olur.*

PROF. KAPANİ — *Anayasamızın her türlü sosyalizme kapalı olduğunu söylemek, onun iktisadi sistemler arasında tek yollu bir tercih yapmış olduğunu söylemek demek olur ki, bu da anayasa gerçeğine uygun düşmez.*

Bu arada, Siyasal Bilgiler Fakültesi doçentlerinden ve anayasayı kabul eden Kurucu Meclis üyelerinden Mümtaz Soysal da *"Bu sözü eden Siyasal Bilgiler Fakültesi birinci sınıfında anayasa hukukundan sınıfta kalır"* demek suretiyle Sunay'ın sözlerinin anayasaya ne kadar aykırı olduğunu cesaretle ortaya koydu.

Sosyalist Kültür Derneği de, Sunay'ın demecine şu tepkiyi gösterdi: *"Bir yandan devletin sosyal görevlerinden söz ederken öte yandan sosyalizmi anayasa dışı saymak, olsa olsa, toplumcu bahanelerle işbaşına geçecek faşist rejimlere zemin hazırlamak olur."*

Sunay'ın görüşlerinin anayasaya yüzde yüz aykırı olduğu hafta sonunda Yargıtay Birinci Ceza Dairesi'nin, sosyalist yargıç Ali Faik Cihan hakkında verdiği kararla da kesin olarak anlaşıldı.

Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde *"Sosyalist Türkiye"* adlı eserinden dolayı 7,5 yıl hapse mahkûm edilen Ali Faik Cihan hakkındaki kararı Yargıtay esastan bozarak *"demokratik sosyalizmin yasak olmadığını, yasak olanın ihtilâlci sosyalizm, yani komünizm olduğunu"* bildirdi. Yargıtay'ın kararında şöyle deniliyor: *"Sosyalizm, insanı bütün olarak ele alır, toplum düzenini, insanın gelişmesini sağlayacak bir ortam sayar ve buna göre düzenlemek amacını güder. Üretim araçlarını sosyalleştirir, bunu gayesi geliri adaletli dağıtmaktır. Sosyalizm, ferdi mülkiyeti tüm kaldırmaz, araçlara müteallik mülkiyet üzerinde toplumcudur. İhtilâlci değildir."*

Kararda ayrıca komünizm propagandasında *"cebir ve şiddet"* unsuru bulunması gerektiği belirtilerek *"Cebir ve şiddet yoluna başvurmaksızın gütülen amaçlar 141 ve 142. maddelere girmez"* denilmektedir.

Yargıtay'ın kararına göre Cihan'ın kitabında *"Gerçek demokrasinin, asıl büyük halk kitlesi olan emekçinin kendi varlığını kabul ettirmesi, yani oy çoğunluğu ile iktidarı alması olduğu belirtilmektedir."* Bu yoldan yapılacak sosyalist mücadele ise anayasaya aykırı değildir.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Kemal Türkler de Sunay'ın görüşlerini reddederek sosyalist hareketin *"tarihi ve bilimsel öncüsü"* işçi sınıfı adına şu açıklamayı yaptı:

"Türkiye Cumhuriyeti, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti niteliğini taşımaktadır. Bundan dolayı da, anayasamız Türk emekçi halkının uygar uluslar düzeyine ulaşabilmesi için biricik umut kaynağı olan sosyalizme açıktır. Anayasamızın 95. maddesine göre, Cumhurbaşkanı, mutlak bir tarafsızlık içinde olmalıdır. Halbuki Sayın Sunay, yurdumuz için büyük bir önemi olan bu tarafsızlığını emekçi halkın zararına bozacak biçimde kullanmıştır. Sosyalizmi yasaklamak, anayasamızın sadece ve yalnız kapitalist sınıflara hak tanıdığı anlamına gelir ki, bu durum faşizme açık çağrıdan başka bir şey değildir. Türkiye'nin tüm emekçileri daima faşizmin karşısında olmuşlar ve olmaya da devam edeceklerdir. Sayın cumhurbaşkanının anayasadaki tarafsızlığını mutlaka muhafaza etmesi ve gerekirse ağırlığını anayasanın özüne ve ruhuna uygun bir biçimde ezilen emekçi halkın haklarından yana koyması gerekir.

Türk emekçileri, anayasanın çizdiği demokratik yoldan BMM'ne temsilcilerini mutlaka daha çok sayıda göndereceklerdir. Buna azimli ve kararlıdır."

Türkiye parlamentosunda bir sosyalist partinin grupu varken ve yetkili mahkemeler *"anayasanın sosyalizme açık"* bulunduğu görüşünde iken Sunay'ın aksine demeç vermesi kendisi için büyük talihsizlik olmuştur. Devleti temsil eden Sayın Sunay'ın özellikle rejim konusundaki konuşmalarında çok daha dikkatli davranması ve tarafsızlıktan en ufak şekilde inhiraf etmemesi gerektiğini bu tepkiler açıkça göstermiştir.

ARPALIKLAR DAGITILIYOR

GENÇ adam uzun süre Başkent telefonlarının iş saatlerinde gelmeyen düdüğünü bekledi. Sonra, yavaş yavaş 11 81 24'ü çevirdi. Genç adam ile tatlı sesli hanım arasında şu konuşma geçti:

— Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü mü efendim?

— Evet buyurun efendim.

— Sizden bir şey istirham edecektim.

— Buyurun beyefendi.

— *Atıf Benderlioğlu'nun*, Vakıflar Bankası Genel Yönetim Kurulu Başkanlığına getirildiği doğru mu acaba?

— Evet beyefendi.

— Atıf Benderlioğlu'nun enfraktüs geçirdiği ve halen evinde tedavi edildiği de doğru mu?

— Doğru, fakat beyefendi niçin soruyorsunuz bunları?

— Ben gazeteciyim de hanımefendi...

— Gazeteci misiniz? Fakat siz iyi niyetimi istismar ettiniz?

— Teşekkür ederim hanımefendi iyi günler...

Genç adam ikinci telefon numarasını çevirmek için rehberde Adalet Partisi Genel Merkezinin numarasını aradı. Buldu ve çevirdi... Genç adam ile Adalet Partisi Genel Merkezi yetkilisi arasındaki telefon konuşması ise şöyle oldu:

— Adalet Partisi Genel Merkezi mi?

— Evet buyurun bey.

— Bizim Bumin'in işi ne oldu?

— Hangi Bumin'in, ne işi?

— Bumin Yamanoğlu'nun, İdare Meclisi üyeliği işi.

— Oldu, başladı işe. Fakat sen kimsin yahu?

— Benim kim olduğumu ne yapacaksınız? Hangi idare meclisi üyeliğine acaba?

— Yahu ben sana kimsin diyorum, sen kalkıp bana sual soruyorsun? Adını söylemezsen kapatacağım telefonu...

— Ben mi, ben gazeteciyim.

— Hangi gazeteden?

— ANT dergisinden...

— S...r ulan eşşekoğlu eşşek...

Ve telefon «çat» diye kapandı... Eğer genç adam bir parça daha uğraşmış olsaydı, eski Demokrat Partililerin, seçimzede Adalet Partili senatör ve milletvekillerinin atandığı Anonim Şirketler İdare Meclisliklerini tek tek çıkarabilirdi. Fakat, bu kadar uğraşmaya değmezdi. Çünkü, Bumin Yamanoğlu Yönetim Kurulu üyeliklerinden birine atandıktan sonra, ötekilerin boşta kaldıklarını düşünmek bir parça saflık olurdu...

Adalet Partisi'nin iktidara geldiğinden bu yana, işe göre adam değil, adama göre iş prensibi il

CHP

■ *İnönü Ecevit ekibine de mi cephe alıyor?*

KURULTAY sonrası CHP'de çözülmeler ve çekişmeler devam ederken geçen hafta Akis Dergisi'nde yayınlanan Metin Toker'in *"Karpuzun İçi..."* başlıklı yazısı Ortanın Solu'na umut bağlayanlar arasında bir soğuk duş tesiri yaptı. İnönü'ye yakınlığı bilinen Toker, CHP Merkez Yönetim Kurulu Üyesi ve Ulus Gazetesi Yazarı Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun *"My Fair Lady"* adlı oyunu eleştiren yazısını ele alarak verip veriştiririyordu. Türkiye gibi fakir bir ülkede bir müzikalin 2 Milyon Lira harcanarak Devlet Tiyatrosu'nda sahneye konmasını tenkit eden Esatoğlu'na Toker şöyle diyordu:

"CHP Merkez Yönetim Kurulu üyesi böyle düşünüyorsa, kendisine TİP'i salık veririm. Eğer Esatoğlu, Ortanın Solu'nu memleket hayatına giydirilmiş dar ceket sanıyorsa, yanılıyor demektir ve onun bu yanılışı, böyle vahim bir yanılışının CHP yayın organında yer bulması, CHP'nin her kademesinde ve CHP'nin yayın organında bir fikir disiplininin kurulmadığını göstermektedir."

Toker'in bu yazısını bazı gazeteler, CHP'nin içinde ikinci mücadelenin başladığı, İnönü'nün Ecevit ve arkadaşlarına cephe aldığı şeklinde yansıttılar.

Oysa, ortada İnönü'nün yeni bir oyunu vardı. Çünkü Feyzioğlu'nun ayrılmasından sonra CHP'den kopmaların bir türlü sona ermemesi ve Güven Partisi'nin Anadolu'da yer yer teşkilâtlanması karşısında genel merkez endişeye kapılmıştı. Selâhattin Kılıç'ın ve Mahmut Vural'ın geçen hafta CHP'den istifa *etmeleri de endişeleri körüklüyordu.*

İnönü bu çözülmeyi önlemek için *"Bekleyin, hepsini halledip arzuladıklarınızı yerine getireceğim"* demiş ve eklemiştir:

"Yalnız bekleyin..."

İnönü'nün tezgâhlayıp damadı Toker yoluyla uygulama alanına koyduğu planın esası, her zaman olduğu gibi, yine zaman kazanmakla ilgiliydi. Zaman kazanmak için de, İnönü'nün Ortanın Solu ekibine karşı harekete geçtiği kanısını yaymak gerekiyordu... Metin Toker de bu görevi yerine getirmişti.

Kısacası, CHP içinde çözülmeleri durdurmak için, İnönü'nün hazırladığı bir oyun oynanıyordu. Fakat şimdiye kadar çok denenmiş bu oyunlar CHP'ye fazla bir şey kazandırmayacaktı...

İSMET İNÖNÜ
(Partide yeni oyun!)

Çok işaretler belirdi

Çetin Altan

Pakistan'dan Tunus'a, Endonezya'dan Cezayir'e kadar bütün İslâm âlemi İsrail'e ve İsrail'in iplerini elinde tutan Amerika ile İngiltere'ye karşı birleşti.

Kahvaltıdan önce her sabah Kuran okuduğunu ilân ederek oy toplama şansının kefesine müslümanlığı da yerleştiren Demirel iktidarı, emperyalizme karşı birleşen müslüman dünyasının dışında kaldı...

Demek ki Morrison firması temsilciliği ile kahvaltıdan önce Kuran okuma aşkı birbirine dolanınca ortaya çıkan sarmaşık, müslüman ülkeler Amerika'ya cephe aldığı an yerini kolay bulamıyor ve kahvaltıdan önce okunan Kuran'a, Morrison firmasının sempatisi ağır basıyor.

Kısa vadeli mantıksız politikanın gerçekler önünde apışıp kalması derler buna.

Aynı mantıksız tutum hep aynı afallamayla sarsıla kaykıla yıkılıp gidecektir...

32 milyonluk Türkiye'de 26 milyon özel teşebbüs bulunduğu iddiası da aynı soy politikanın bir başka tuhaf halkasıdır.

Planı gayrı ciddi, demeci yalan, her davranışı samimiyetsiz bir demagoglar kadrosunun sonna kadar ayakta durmasına elbet imkân yoktur...

Ancak bu sallapatilik 1908 ile 1914 Türkiye'sine çok benzemektedir.

Osmanlı İmparatorluğu İttihatçıların dünyadan habersiz cartcurtculuğuna yüz binlerin hayatını ödeyerek çöküp gitti.

Türkiye maalesef bugünkü sorumsuz yuvarlanışı da çok ağır bir şekilde ödeyeceğe benzemektedir.

Orta doğu krizi ateşlendiği yahut Orta doğu krizi etrafında yeni bir dünya dengesinin kurulması gerektiği an, Türkiye elbisesini kaybetmiş bir plaj kahramanı gibi cascavlak ne yapacağını bilmeden bunalımlar içine düşecektir...

Dünyadan habersiz bir takım dar kafalı kişilerin, beyin kapasitesi bugünkü yeryüzünü anlamaktan acizdir. Bütün insanlık onların iki santimlik görüşü içine oturamıyacağı için sonunda dünya dışı yaratıklar durumunda kalacaklardır. Ne çare ki bunun farkında değillerdir. İttihatçılar da, eski C.H.P. kodamanları da, D.P. liler de farkında değillerdi... Hepsi de:

— Biz emrederiz olur hayalleriyle iskambil kâğıtları gibi darmadağın olup savruldular.

Bugünküler de katiyen 20. yüzyılın gereklerine ayak uyduramamakta ve olup bitenlerden hiç bir şeycik anlayamamaktadırlar...

Bu kapasitesizlik Türkiye'ye çok pahalıya mal olacağa benzemektedir.

Birinci dünya savaşında çok ters bir yere düşmüş olan Türkiye, üçüncü dünya savaşı arifesinde de yine pek ters bir tutumdadır.

Emperyalistlere karşı herkesin birleşmekte olduğu bir bölgede, geri bir ülke olduğu halde emperyalistlerin dümen suyunda gitmeye çalışmaktadır. Bizans politikasının son iflâs noktası her saniye biraz daha yaklaşmaktadır.

Avantayı, talanı bir parça daha sürdürmek için pupa yelken hangi cehenneme doğru gittiğimizin farkında bile değiliz.

Korkarız ki gerçekler bir şahmerdan gibi inecektir tepemize...

Kahvaltıdan önce Kuran okuma propagandasıyla Amerikancılık etmenin orta doğu krizi karşısında uğradığı şaşkınlık, bunun ilk habercisi gibi görünmektedir. Ne yapalım ki bütün bu işaretlere karşı gözler hâlâ kör, kulaklar hâlâ sağırdır.

Orta Doğu

■ *Amerika Türkiye'deki üsleri kullanacak mı, kullanmayacak mı?*

İSRAİL'in Suriye'de sosyalist hükümeti devirmek üzere komplolar hazırladığı iddiası üzerine Başkan Nâsır'ın Gazze'deki Birleşmiş Milletler askerlerini geri çektirerek Akabe Körfezi'ni kapatmasıyla had safhaya giren Orta Doğu buhranı, geçtiğimiz hafta da bütün dünyaya korkulu günler yaşatarak devam etti.

Her ne kadar Akabe Körfesi'nin kapatılmasını bir savaş sebebi sayacağını evvelce ilân eden İsrail Mısır'a bir mukabelede bulunamadıysa da, 6. Filo'nun Akdeniz sularında dolaşması, Sovyet gemilerinin muhtemel bir çatışma ihtimaline karşı savaş gemilerini Akdeniz'e geçirdiğine dair haberler, Orta Doğu konusundaki endişeleri adamakıllı artırdı.

Bugün için Başkan Nâsır hem son zamanlarda birbirinden adamakıllı uzaklaşan arap devletlerini yeniden liderliği altında toplayarak büyük bir prestij kazanmış, hem de 1956 Süveyş saldırısından önceki durumu yeniden tesis etmiş bulunmaktadır. Ayrıca, amacının, ilk İsrail savaşından, yani 1948'den önceki duruma ulaşmak olduğunu da açıklamıştır.

Bu durum, muhakkak ki, arkasında Amerikan desteğini hisseden İsrail'i araplara karşı bir silâhlı çatışmaya itmektedir. Amerikan halkoyu da, Orta Doğu'da Amerikan çıkarlarını korumak üzere ikinci bir Vietnam Savaşı için tahrik edilmektedir.

Böyle bir harekâtın Orta Doğu'da Amerikan emperyalizmine yeni imkânlar sağlayacağını bilen Sovyetler Birliği, herhangi bir saldırı halinde Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni destekleyeceğini kesinlikle bildirmiştir. İsrail'i ve Amerika'yı ikinci bir Süveyş harekâtına sürüklenmekten alıkoyan da Sovyetler Birliğinin bu kesin tutumudur.

Her ne kadar işin içine iki süper devletin karışmış olması Orta Doğu'da bir silâhlı çatışma ihtimalini zayıflatmakta ise de, İsrail'in tahrikleri ve Amerika'daki savaş çılgınlarının gayretkeşlikleri her an için Orta Doğu'yu bir savaş alanı haline getirebilir, hattâ bir üçüncü dünya savaşına yol açabilir.

Böyle bir savaşta Türkiye'nin tutumu ve Türkiye'deki Amerikan üslerinin durumu ne olacaktır?

Hükümetin kesin bir beyanda bulunmamasına rağmen Kahire'de yayınlanan El Ahram Gazetesi geçen hafta şu haberi veriyordu:

"Orta Doğu Buhranında Türkiye, Arap ülkelerini desteklemektedir. Türkiye topraklarındaki NATO üslerinin Arap ülkelerine karşı kullanılmasına izin vermeyecektir." Habere kaynak olarak da, Türkiye'nin Kahire Büyükelçisi Semih Günver ile Mısır Dışişleri Bakanı'nın yaptığı görüşme gösteriliyordu.

Buna karşılık, Amerika Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Mc Closkey, geçen çarşamba günü şunları söylüyordu:

"Türkiye'de Amerika'nın üssü yok, tesisleri vardır. Bu tesisler Türk askeri gücüne aittir ve Amerika'ya kullanabilmesi için verilmiştir. Türkiye'deki tesislerin Arap ihtilafında kullanılmaması yolunda Türkiye'nin bir ikazı olmuş değildir."

Demirel'den sonra Amerikan Dışişleri Bakanlığı da, varlığını bütün dünyanın bildiği Türkiye'deki üslerini "tesis" diye yutturmağa çalışıyor, ondan sonra da bunların Arap - İsrail ihtilâfında kullanılmaması için Türkiye'nin ikazda bulunmadığını söylüyordu. Yani, adı *"tesis"* de olsa, *"üs"* de olsa, bu yerler gerektiği takdirde Amerikan uçaklarının harekâtı için kullanılabilecekti.

Bu takdirde *"Arapları desteklem*e" vaadi nasıl gerçekleştirilecekti?

Türkiye'nin bu çıkmazını 27 Mayıs gecesi başkentte düzenlenen bir baloda yüksek rütbeli bir asker şöyle dile getirdi:

"Peki, arapları destekledik, diyelim. Çatışma oldu ve biz de arapların safında savaşa tutuştuk. O zaman, Amerikan üslerinden kalkacak uçaklar bizim kuvvetlerimizi de bombalayacak mı? Yoksa, biz Amerika'ya dur mu diyeceğiz."

Amerikalılara *"dur"* denip denemeyeceğini Irak ihtilâli sırasında Amerikan uçaklarının Türkiye'deki üslere inip kalkışını hatırlayanlar pek âlâ takdir etmektedirler.

BUMİN YAMANOĞLU

hareket eden AP'nin büyükbaşları 1960 öncesi iktidarı aratmayacak biçimde ve daha ustaca Kamu Ekonomik Kuruluşları genel müdürlük, genel müdür yardımcılık ve yönetim kurulu üyeliklerini hovardaca paylaştırmaktadır... AP'nin büyükbaşlarının unuttukları husus, ağır ağır sonun başlangıcına doğru yaklaştıklarıdır.

İRTİCA, BAKANIN KAPISINA DAYANDI...

■ *Hizb-üt Tahrir'ciler "YORUM" adlı broşürlerini Faruk Sükan'ın evine de gönderdiler...*

ANT yine yargılandı

Şadi Alkılıç'ın mahkûmiyeti konusunda yazdığı «Dünya Alkılıç'ın Beraatini İstiyor» başlıklı yazıdan dolayı hakkında dava açılan dergimizin sahibi ve yazı işleri müdürü Doğan Özgüden geçen çarşamba günü *İstanbul Toplu Basın Mahkemesi*'nde yargılandı. Özgüden adına Avukat Müşir Kaya Canpolat'ın katıldığı duruşmada, Yargıtay'ın Şadi Alkılıç hakkında verdiği kararın sorulmasına karar verildi. Bilindiği gibi, Yargıtay Alkılıç'ın 142. maddeden mahkûmiyet kararını bozmuş bulunmaktadır.

Öte yandan, yine Doğan Özgüden hakkında nükleer mayınlar konusunda yazdığı «Cinayet Yerine İntihar» başlıklı yazıdan dolayı Genel Kurmay Başkanlığı'nın *emriyle açılan* soruşturma sonuçlanmıştır. Genel Kurmay'ın soruşturma açılmasını bildiren yazısında «ANT Dergisi'nin Bizim Radyo'nun Türkiyedeki basın organı gibi neşriyat yaptığı» ileri sürülerek Özgüden'in «Askerleri kanunlara itaatsizliğe ve halkı kanunlara karşı gelmeğe teşvik etmek» iddiasıyla cezalandırılması istenmekteydi.

Askeri Savcılık, Basın Kanunu'na göre basın yoluyla işlenen suçlara askeri mahkemelerin bakmaya yetkili olmadığını bildirerek dosyayı İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na havale etmiştir. *Özgüden, 6 Haziran* Salı günü İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'nda ifade vermeye davet edilmiştir.

HER zaman olduğu gibi yine geç saatlerde eve gelmişti. Önce ayakabılarını çıkarıp terliklerini giymiş, daha sonra salondaki ışığı yakarak geniş koltuğa oturmuş ve *"Walky-talky"* adı verilen el telsiz telefonunun sesini bir parça yükselterek sehpanın üzerine koymuştu.

Bir yandan Başkent Polisinin telsiz konuşmasına kulak kabartırken, öte yandan postadan gelen mektup ve gazeteleri açıp okumaya başlamıştı... Dört köşe zarfın üzerinde *"Sayın Faruk Sükan, İçişleri Bakanı - ANKARA"* yazıyordu. Zarfı yırtarak açmış ve içinden çıkan basılı kâğıdın üzerindeki *"Siyasi Yorum"* başlığını okuduktan sonra su içer gibi bir yudumda 5 sayfalık metni gözden geçirivermişti. Metnin imza yerinde sol yanda *"8 Safer 1387 - 17 Mayıs 1967"* sağ yanında ise büyük harflerle *"HİZB-ÜT TAHRİR"* yazılmıştı.

Sinirlenmişti. Hemen bir sigara yaktıktan sonra el telsizi ile Ankara Emniyet Müdürü'nü aramış ve aralarında şu konuşma geçmişti:

— ***Muzaffer Bey, ben Faruk Sükan. Hizb-üt Tahrir'ciler artık bana da beyanname yollamaya başladılar.***

— Ne zaman beyefendi?

— ***Bugün Muzaffer bey. Bu ne küstahlık, temizleyin artık şu adamları...***

— Baş üstüne efendim.

■ *İslâm devleti kurmak isteyenlere karşı Sükan'ın polis operasyonu*

Turizm Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat'ın turizmi geliştirmek amacıyla, tekke ve mescitlerin açılacağını müjdelediği (!) günlerden bir kaç gün sonra, harekete geçen Milli İstihbarat Teşkilâtı ve Emniyet, gazetelerin manşetlerde verdiği *"İslâm Devleti Kurmak için teşkilâtlananların hazırladığı anayasa posta ile dağıtılıyor"* haberinin ışığı altında bir operasyon hazırlamıştı. Bir gün sabaha karşı Başkent'e yayılan ekipler, ellerinde arama kararları ile yola çıkmış ve sabah saat 05'de Birinci Şube'ye on bir kişi getirmişlerdi. Tutuklanan on bir kişiden 9'u *"Şeriata dayanan bir devlet kurmak amacıyla teşkilâtlandıklarını"* itiraf etmiş, fakat ikisi delil yetersizliğinden serbest bırakılmıştı. Yalnız Türkiye'de şeriata dayanan bir devlet kurmak için teşkilâtlananların lideri Annan ile yardımcısı Ercüment yakalanamamıştı. Annan'ın yurt dışına kaçtığı tespit edilmiş, fakat Ankara'da olduğu bilinen Ercüment bütün aramalara rağmen bulunamamıştı. Polisin bu operasyonundan sonra şeriatçıların davranışı küllenmişti. Fakat, bir ay sonra bazı gazetelere gönderilen *"yorum"* başlıklı beyannameler şeriatçıların yine sahneye çıktıklarını göstermişti. *"Yorum"* başlıklı beyannameyi, yenileri izlemiş ve siyasi polis beyannamelerin dağıtılmasını seyretmeye başlamıştı.

FARUK SÜKAN (Telsizli polis)

SİYASİ YORUM

C. H. P.'den ayrılanların kurduğu Güven Partisi geçen hafta boyunca siyasi gözlemcileri meşgul etti. Bu hadise C. H. P. içerisindeki uzun bir mücadelenin neticesi olarak meydana çıktı ve 8'lerle, onları tasvib edenlerin partiden ayrılmaları ile sonuçlandı. Bu netice C. H. P.'ye ve onun lideri İnönü'ye büyük bir darbe indirdi. Görünüşe göre ihtilâf (Ortanın Solu) yüzünden çıkmıştı. Hakikatte ise; Türkiye'de son aylarda cereyan eden hadiseleri takip edenlerce görülür ki, bu ihtilâf, Amerika'ya dayanan orduya hakim subaylarla, İngilizlerin dostu İNÖNÜ arasındaki mücadele zincirinin bir halkasını teşkil ediyordu. İnönü, Amerika'nın kendisine karşı giriştiği müca-

ler tarafından kabul edilip benimsenen fikri bir krizin üzerinde bulunmasıyle mümkündür. Batıyı taklid edip ona bağlanmak *siyasi intihardan başka birşey değildir. Batı Müslümanların* birinci düşmanıdır. İslâmı kaldırılarak yerinde tatbik edilen Lâiklik hiçbir zaman başarılı olmadı ve olmıyacak, da. Duruma hakim kimselerin İslâmiyetten başka çıkar yol bulunmadığını anlamalarının zamanı gelmedi mi? Hatırı sayılır bir devlet olmanın ve kalkınmanın, bütün Müslümanları bir devlet halinde toplayacak Hilafetten başka çare bulunmadığını görmenin artık zamanı gelmiştir.

8 Safer 1387

17 Mayıs 1967 HİZB-ÜT TAHRİR

Şeriatçıların İçişleri Bakanı'na yolladığı Yorum...

■ *A.P., kendi teşvik ettiği irticaın kendisini yemesinden korkuyor*

Anayasa ve beyannamelerini matbaalarda rahatlıkla bastıran *Hizb-üt Tahrir* adlı, merkezi Beyrut'taki gizli teşkilât son günlerde işi, bakanlara da beyanname göndermeye kadar geliştirmişti.

Aslında bütün bunların şaşılacak yanı yoktu. Çünkü, parlamento'da kürsüye çıkıp konuşan bazı konuşmacılar ortaokul ve liselere din dersi konulmasını isteyebilmekte, tekke ve mescitlerin açılmasını teklif edebilmektedir. Adalet Partisi iktidarı *her geçen gün gelişen ve pervasız* bir durum alan gerici ve şeriatçı akımdan korkmaktadır. Fakat, korkmasına rağmen gelişmeyi önleyecek tedbir alamamaktadır. Çünkü, Alâeddin'in lambasında olduğu gibi bir kez devi şişeden çıkaran Adalet Partisi, onu tekrar şişesine sokamamaktadır. Ve sonunda şeriat devi kendisini başıboş bırakan Adalet Partisi'ni yiyecektir.

Ferruh Doğan

Anayasa, asıl bugünkü kapkaç düzenine kapalıdır

MEHMET ALİ AYBAR

KAPALILIK açıklık konusunda iki şey birbirinden ayrılmalıdır: Anayasaya göre fikirlerin serbestçe açıklanması ile bir fikir etrafında örgütlü siyasi hareketlerde bulunmak, ayrı ayrı şeylerdir. Gerçekten, Anayasamız bütün fikirlere, bütün felsefi görüş ve sistemlere, her türlü siyasi inanca açıktır. Madde 19: **«Herkes, vicdan ve dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.»** Madde 20: **«Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir. Kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz.»** der. 21. maddede de: **«Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.»** denilmektedir. Şu halde fikir ve fikirlerin açıklanması konusunda Anayasada yasaklayıcı herhangi bir hüküm yoktur. İstisnasız bütün fikirler, felsefi sistemler serbestçe savunulabilir. Fikirler hürdür. Fikir ve inancından dolayı kimse kınanamaz. Gerçekten demokraside fikir suçu olmaz, olamaz. Fikre tahammülsüzlük ise totaliterliğin, yani dikta eğiliminin ilk işaretidir. Demek ki Anayasa sosyalist düşünceye kapalı değil, açıktır.

FAKAT Anayasamız bazı fikirlerin, açıklanma sayılan sınırları aşarak örgütlü bir hareket haline gelmesini yasaklamıştır. **«Acaba sosyalizm siyasi bir hareket olarak, yasaklanmış olan işler arasında mıdır?»** sorusuna cevap verebilmek için, önce bunların kesinlikle bilinmesi şarttır. Anayasamızın bir bir saydığı bu siyasi hareketler şunlardır:

— Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Devletini parçalamayı hedef tutan hareketler. (Madde 3)

— Anayasanın koyduğu esaslar dışında iktidara gelmeyi ve milli egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından kullanılmasını amaçlayan hareketler. (Madde 4)

— Cumhuriyet şeklinin değiştirilmesini amaçlayan hareketler. (Madde 9)

— Milli Mücadele ruhu ve ilkelerine, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve sosyal hukuk devletini devirmeyi hedef tutan hareketler. (Madde 2)

— Devletin sosyal, iktisadi, siyasi veya hukuki temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırmayı hedef tutan hareketler. (Madde 19)

Beş bölümde toplanan bu yasaklar siyasi partilerle ilgili 57. maddenin de kapsamına alınmıştır. **«Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.»**

Anayasanın yasakladığı siyasi hareketler bunlardan ibarettir. Görülüyor ki Anayasamızda ad olarak şu veya bu siyasi sistem yasaklanmış değildir. Sadece belirli unsurlar gösterilmiştir. Bu unsurları ihtiva eden hareketler ve yalnız onlar yasaktır.

BİR siyasi hareketin Anayasaya göre yasak olduğuna hükmedilebilmek için, tüzüğünde, programında veya faaliyetlerinde yukarıki unsurlardan bir veya bir kaçının bulunduğu tespit edilmek gerektir. Anayasamız bu yetkiyi Anayasa Mahkemesine ve yalnız ona tanımıştır.

Şu halde Sosyalizm siyasi hareket olarak da yasak değildir. Zira Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümler ve kabul ettiği temel ilkeler bir bütün olarak ele alınınca ve Anayasamız milli tarihimizin doğrultusuna oturtulunca —ki Anayasalar başka türlü yorumlanıp değerlendirilemez— sosyalist bir partinin varlığının zorunlu olduğu ortaya çıkar. Anayasanın kurmak istediği demokratik sosyal devlet düzeni ancak sosyalist bir partinin varlığı halinde gerçekleşebilir. Partiler yelpazesinde sol kanat olmazsa demokrasi de, sosyal devlet düzeni de boş sözler olmaktan öteye geçemez. Örnekler verelim:

ANAYASA, Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir der. Ve 2. maddenin gerekçesinde (sosyal devlet) ilkesi özetle şöyle açıklanmaktadır: **«Sosyal devlet, fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddi ihtiyaçlarını karşılanmalarını da kendisine vazife edinen devlettir... Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın devleti iktisaden zayıf olan kişileri, özellikle işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri koruyacaktır»** denilmektedir. Türkiye İşçi Partisi gibi milli bağımsızlığa kıskançca bağlı, emekçi halk sınıflarına dayanan, onların menfaatlerini savunan bir sosyalist parti olmazsa ve emekçi sınıflar bu parti aracılığıyla devlet yönetimine ağırlıklarını koymazlarsa, sadece toprak ağalarıyla kompradorların etkilediği bir devlet emekçi sınıfları, işçileri, müstahdemleri, dar gelirlileri ve yoksul kimseleri nasıl koruyabilir? Emekçi halk kütlelerini insanca yaşama şartlarına kavuşturacak köklü dönüşümler nasıl gerçekleştirilebilir? Anayasa **topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylü ailelerinin toprağa kavuşturulmasını** emreder. Sosyalist bir parti olmazsa gerçek bir toprak reformu nasıl yapılabilir? Anayasa **«mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz»** der. Emekçi halk sınıfları sosyalist bir partinin aracılığı ile devlet yönetimine ağırlıklarını koyamazlarsa, mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı kullanılmasını kim önleyebilir? Anayasa **«kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir»** der. Ağaların, kompradorların ekonomiye ve dolayısıyle politikaya hakim oldukları bir kapitalist düzende, sosyalist bir parti bulunmazsa bu işler nasıl başarılır, denge nasıl sağlanır? Anayasa, **«Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır»** der. Çalışanları alabildiğine sömürmekte çıkarı bulunan sınıfların etkilediği bir devlette, emekçi sınıflar kendi partileri yani bir sosyalist parti aracılığı ile seslerini duyuramaz, ağırlıklarını koyamazlarsa, bu işler nasıl başarılır? Anayasa: **«İktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, milli tasarrufu arttırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma planlarını yapmak devletin ödevidir»** der. Sosyalist bir partinin ağırlığı olmazsa devletin yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmesi nasıl mümkün olur?

Nitekim olmamıştır, olamamıştır. Bundan önceki Anayasamızda da toprak reformunu öngören hükümler vardı. Üstelik halkçılık, devletçilik, devrimcilik Anayasada madde halinde yer almaktaydı. Oysa emekçi halkın yoksulluğu, çaresizliği sürüp gitmiştir. Hattâ bir kurtuluş savaşı vererek kazandığımız bağımsızlıkla bağdaşmayan durumlara düşülmüştür. Neden? Çünkü halk siyasi bir örgüt olarak devlet yönetiminde ağırlığını duyuramamıştır. O ağırlık olmadıkça da toplumun gerici ve tutucu temel yapısı değiştirilememiştir. Ancak Türkiye İşçi Partisi kurulduktan ve hele Meclise girdikten sonradır ki, iktidarların politikalarını Anayasaya uydurma zorunluluğu, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması gereği, ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

ANAYASA sosyalizme açık mı, kapalı mı?

Aslında bütün bu gürültüler Anayasamızın bugünkü kapkaç düzenine kapalı olmasından kopmaktadır. Anayasamız toprak ağalarının, kompradorların ve bunların yabancı ortak ve hamilerinin çıkarlarına ket vuran hükümler ihtiva etmektedir. Anayasamız sol karakterde sosyalizme açık bir yasadır. Anayasa asıl kapitalizme kapalıdır. Şu anlamda ki, kapitalizmin ağırlık noktası olması halinde Anayasa hükümlerini hayata geçirmek mümkün değildir. Şüphesiz Anayasa Karma Ekonomi sistemini öngörmektedir. Fakat bu gerçekten emekçilerin yararına işliyen kamu sektörünün ağır bastığı bir karma ekonomidir. Anayasanın renksiz olduğu doğru değildir.

ANCAK önemli olan Anayasanın sosyalizme açık olduğu gerçeğinin, bu son tartışmalar sonunda bir kere daha ortaya çıkmış olması değildir. Asıl önemle üzerinde durulması gereken nokta, sosyalizmin Anayasaya uygunluğu sorununun, emekçi halkın hızla uyandığı ve sosyalizmi benimsemeğe başladığı, Amerikan aleyhtarlığının yoğunlaştığı, buna karşılık kapitalizmi savunan iktidarın tam bir aciz içinde bocaladığı günlerde bir tartışma konusu haline getirilmiş olmasıdır. Bunun, Yunanistan'da sol bir iktidarı önlemek için aşırı sağcı bir hükümet darbesinin yapıldığı günlere raslaması da ayrıca dikkat çekicidir.

Sayın Cumhurbaşkanının çevresindeki uzmanlarca hazırlandığı tahmin edilen o isabetsiz yorum ve yargıların, gerici ve tutucu basın tarafından ne ölçüde sömürüldüğüne bakınca, toprak ağalarının, kompradorların ve bunların yabancı ortak ve hamilerinin, Yunanistan'da olup bitenlerin özlemini duymuş olabilecekleri akla geliyor. Bu baylara Türkiye'nin Yunanistan olmadığını ve darbe işine henüz başarıyla sonuçlanmış gözüyle bakılamıyacağını hatırlatmakla yetiniriz.

LAOS'TA
LAO'CU
KONU

Vientiane'ın pazar yerlerinde halkın sefaleti açıkça görülmektedir.

Yazı ve Foto

Küçük Laos'lular gözlerini sefalete açıyor, sefaleti yaşıyorlar...

AMERİKA'nın Vietnam'da sahneye çıkması aslında 1960 değil, 1950 yılının haziran ayında başlar. Fransa dört yıldır Hindiçini'de koloniyalist bir savaş sürdürmektedir. Vietnam halkının kahramanca direnmesi sonucu inisyatif yavaş yavaş Fransızların elinden gitmektedir. Amerikan askeri uzman ve yardımcılar grubunun (MAAG, Militariy Advisory and Assistant group) kuruluşu bu tarihe rastlar. 1950-1951 yılında Fransa'nın Güney Doğu Asya'daki savaş bütçesinin % 15'i Amerika'nın cebinden çıkıyordu. Dört yıl sonra, savaşın bitimine doğru bu rakam yüzde 80'i bulmuş oluyor ve harekâtın ana hatları Paris'te değil Washington'da Pentagon tarafından tesbit ediliyordu. Fransa beş yüz bin kişilik (Amerikanın Vietnam'daki bugünkü asker sayısı) ordusuna rağmen çok yakın bir yenilginin eşiğinde olduğunun farkındadır. Derin bir ümitsizliğe kapılan Fransa korkunç bir teklifle Amerika'dan nükleer silâh kullanarak yardımına koşmasını ister. Dünya yeni bir atom savaşının kapısından Nato memleketleri arasında çıkan anlaşmazlık sayesinde kurtulur. 7 Mayıs 1954 tarihinde General Vo N'guyen Giap kumandasındaki Viet-Minh ordusu, Fransa'nın koloniyalist politikasında bir dönüm noktası teşkil eden Dien Bien Phu'da Fransız ordusunu yenilgiye uğratır. Dien Bien Phu Laos'un sınırları içinde bulunuyor. Son Uzak Doğu yolculuğumun iki haftası bu memlekette geçti. Üç milyon nüfuslu Laos'ta bugün Vietnam'da süregelen dramın benzeri, daha küçük ölçüler çerçevesi içinde cereyan ediyor. Laos'un doğuda Kuzey Vietnam, batı'da Burma, kuzeyde Çin, güneyde ise Kamboçya ve Güney Vietnam'ın bir kısmına dayanan sınırları var. İçerde ise memleket birtakım görünmeyen sınırlarla bölünmüş durumda.

"Bir bir intihardır!"

Laos'un kuzeyi bütünü ile Pathet Lao (solcu kuvvetler) elinde. Batı ise Kamboçya'ya kadar kısım kısım aynı kuvvetlerin elinde. İşte Vietkong (Millî Kurtuluş Cephesi) ve Kuzey Vietnam'ın can damarı Ho Şi Minh yolu buradan geçiyor.

Yoğun ormanlar içinde, bir yılan gibi uzayıp giden yolda Hanoi ve Haiphong yönünden gelen kamyonlar karanlık gecelerde silâh ve malzeme taşıyorlar. Hedefine varıp yükünü boşaltan, çoğu Polonya malı bu kamyonlar dönüşte Kuzey Vietnam'a pirinç, kuru balık ve akaryakıt yüklü olarak hareket ediyorlar. Bu yiyecek yardımını Kamboçya yapıyor. Tabii bu trafik Amerikalıları çileden çıkarıyor: hınçlarını Ho Şi Minh yoluna hergün tonlarla bomba kusarak gidermeğe çalışıyorlar. Yalnız bu bombardımanlar yolu gündüz tahrip edebiliyor. Gündüz ise yol bomboş, karanlığın basması ile yüzlerce, binlerce sihirli el yolu tamir ediveriyor. Gece hücumlarında ise ağaçlar ölüyor, trafik devam ediyor. Laos'lu bir arkadaşa Ho Şi Minh yolunu görmeği arzu ettiğimi söylediğim zaman gülerek: **«Eğer mutlaka intihar etmek istiyorsanız daha çabuk ve tesirli usuller biliyorum»** dedi. Haftada 30-40 kamyonun geçtiği yola düşmanın karadan yaklaşması hemen hemen imkânsız. Onbin kuzey Vietnamlı, bin Pathet Lao'lu ve dört yüz Vietkong askeri yolun gece gündüz korunması ile görevli...

Gelen gideni aratmıyor

Laos'un iki başkenti var: Vientiane, idari başkent. Luang Prabang ise krali başkent. Yüz bin nüfuslu Vientiane zavallı bir şehir. Yüzyıllar boyunca sömürülmüş olmanın yaralarını her tarafında taşıyor. Bu küçük memleketin halkı fransızlardan çok çekmiş. Şimdi ise Amerikalılardan... Gelen gideni hiç aratmamış.

Başkent Vientiane'da yalnız bir tek asfalt yol var, gerisi toprak. Tozlu yolları, bodur yapıları ve cehennemi sıcağı yüzünden Vientiane'da Amerikalıların varlığı o kadar hissedilmiyor. Eğlenmek isteyen, soluğu Bangkok'ta alıyor. Köşede bucakta patronları fransız olan, tek tük bar ve kahvehanelere rastlanıyor. Hepsi de hem isim, hem dekor yönünden Paris'in özlemini taşıyorlar. Yalnız dünyada bar işleterek para yapmanın imkânsız olduğu bir yer varsa o da herhalde Vientiane şehri. O zaman bu adamlar birer enayi (fransızın eneyisine ender rastladım) ve yahut başka bir uğraşımları var. Bu başka uğraşım da haşhaş üretimi ve esrar ticareti...

Siyasî liderler

Laos, Uzak Doğuda haşhaş ekiminin kanuna aykırı olmadığı tek memleket. Dağlık bölgelerde yaşayan Meo, Yao ve Ho kabilelerinin başlıca geçimi, bu yükte hafif parada ağır bitkiden. Tayland ve Laos'ta bu ulaşılması güç Meo köylerine gittim. Tayland'da haşhaş ekimi yeni yasak edilmiş, hükümet bu bitki yerine patates ekilmesini öğütlemiş. Köyün muhtarı sıska bacaklarını, çelimsiz kollarını göstererek bana dert yandı: **«Patatesi ekmesi kolay, ama bu ağır yükü biz nasıl taşırız, hem de kaç para karşılığında?»**

Luang Prapang'da oturan Kral Savang Vatthana için böyle bir sorun yok. Kendisi uçsuz bucaksız haşhaş tarlalarının sahibi ve memleketin bu işten en büyük servet yapmış kişisi.

Bugünkü hükümet aslında bir koalisyon hükümeti. Başbakan Prens Souvanna Phouma kendisini nötralist addediyor. Memleketin yarısına hâkim Pathet Lao lideri solcu Prens Souphannavong'a başbakan yardımcısı ve ekonomi bakanlığı koltuğu verildiği halde Neo Lao Hak Sat (**Pathet Lao'nun siyasi partisi**) koalisyona katılmıyor. Buna sebep olarak hükümetin Amerika ve CIA'nın elinde oyuncak olduğunu ileri sürüyor. Kendisi Vientiane'nın kuzeyinde Küpler Ovasında (**Plaine des jarres**) gizli tutulan bir yerde oturuyor. Ne gündüz, hele ne gece Vientiane şehrini terk etmek tekin addedilmiyor. Hükümet yetkililerine buraya yalnız Vientiane'nı değil bütün Laos'u görmeğe geldiğimizi hatırlattığımız zaman: Yalnız dolaşmanın delilik olacağını, memnuniyetle beş, on kişilik bir askeri eskort verebileceklerini cömertçe söylediklerinde hakikaten sevinmiştik. Aynı akşam Lan Xang otelinin

Vientiane'de bir çok yapılar Fransızların etkisi altında. İşte Paris'teki Zafer Anıtı'na benzetilmek istenen bir anıt...

barında Birleşmiş Milletler uzmanı hintli dostum: asıl deliliğin eskortla dolaşmak olduğunu, uzaktan, sorgu sualsiz ateş yağmuruna tutulacağımızı uzun uzun anlattı.

Pathet Lao'cular

Ertesi gün bu yardımsever yetkililere teşekkür ederek, bu işten vazgeçtiğimizi söyleyip, derhal bizi Vientiane dışına götürecek bir taksi aramaya ko-

A PATHET
ULARLA
UŞTUM

ğraf : GÜNEŞ KARABUDA

yulduk. Pathet Lao adını duyan şoförler umacıdan söz açmışız gibi gözleri faltaşı gibi açılarak bunun imkânsız bir iş olduğunu söylediler. Sonunda önemli bir para karşılığı ve bütün film kameralarını rehin bırakıp şoförsüz, külüstür bir Citroen bulabildik. Güneş heybetli Mekong nehrinin öbür ucunda batarken Vientiane arkamızda kalmıştı. Yolculuğumuz uzun sürmedi yirmi-yirmibeş kilometreden sonra silâhlı askerler tarafından durdurulduk. Hâki ceket, mavi pantalon giyen bu askerlerin rütbelerini gösteren hiç bir işaret yoktu. Merakla bize bakıyorlardı. Otomobili kenara çekip az bir yürüyüşten sonra bizi ormanın içinde ufak barakalara götürdüler. Teğmen olduğu anlaşılan bir genç, fransızca kim olduğumuzu, ne yaptığımızı burada ne aradığımızı sordu. Benim Türk eşimin İsveç pasaportunu, basın kartlarımızı tetkik ettikten sonra, aramızda bir kaç saat süren dostça bir konuşma başladı. Onbeş yıldır halk ordusunda çarpıştığını, küçük çocukken zengin bir toprak ağasına esir olarak satıldığını, hem içerden hem dışardan memleketini sömürenlere karşı, silâhı kapıp 1952 yılında halk ordusuna katıldığını gaz lambasının soluk ışığı altında anlattı durdu... Sigara ikram ettiğim zaman kullanmadığını, hiç birisinin sigara içmediğini söyledi. Ayda kaç para aldığını sordum: 500 kip (10 lira) dedi. Vientiane'da sigaranın paketinin 150 kip olduğunu düşünerek neden sigara içmediklerinin gerçek sebebini anladım. Bulunduğumuz yerden Kuzey Vietnam'ın başkenti Hanoi dört yüz kilometre uzakta idi. Amerikalılar gece gündüz bombalamasa bizi Hanoi'ye kadar götürebileceğini anlattı. Vedalaştık, Vientiane'a dönerken, arkamızdan koşan teğmen unuttuğumuz yarım paket sigarayı bize iade ediyordu.

Kim kime saldırıyor?

Vientiane sivil hava alanından uçakların kalkması ne meteorolojiye, ne de kontrol kulesine bağlı. Dünyanın hiç bir hava alanında olmıyan bir görevli var: pistten öküz kovalayıcı! Bizi Laos'tan götüren Royal Air Lao'nun her tarafı zangırdayan uçağının fransız pilotu, bir dolmuş şoförü edası ile kafasını çıkarıp, öküz kovalayıcıyı her zamanki gibi azarladıktan sonra, uçağımız havalanabildi.

Elimde dünya çapında bir otorite olan İsveç'li ekonomik coğrafya profesörü Georg Borgström'ün bir kitabı var. Bu meşhur ilim adamının Asya hakkında yazdığı şu satırları defalarca okumaktan kendimi alamıyorum: **«Bugün Asya'da bir buçuk milyar insan yaşıyor. 1980 yılında bu kıtanın nüfusu bir milyar daha artarak iki buçuk milyar olacak. Eğer bu insanlar bugün Japon'ya'nın hayat standardına (batı ölçülerine göre oldukça alçak) sahip olmak isterlerse, şimdi elde olandan gayri aşağıda yazılı kantitede, yılda şu maddelere ihtiyaç olacaktır:**

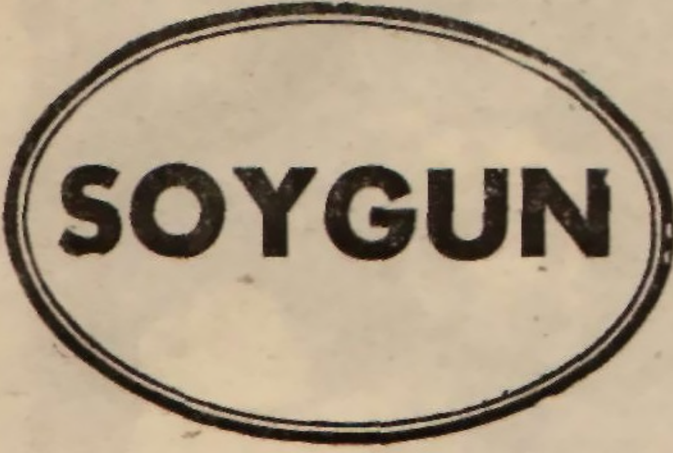
Laos halkı bir zamanlar Fransızlar'dan çok çekmişti, şimdi de Amerikalılardan çekiyor.

50.000 milyar litre su
90 milyon ton pirinç
11 milyon ton buğday
198 milyon ton sebze
66 milyon ton balık (1965 te dünyada balık tutumu 34 milyon ton)
14 milyon ton et

Buna günde yarım milyon ton çöp ve pisliğin nasıl ortadan kaldırılacağı sorununu da eklemek lazımdır.»

Borgström: **«Hiç bir zaman açlıktan kıvranan insan'ar savaşa başlayıp, dünya barışını tehdit edemezler, çünkü yiyecek ve diğer rezervleri olmaması bunu imkânsız kılar.»**

Güney Doğu Asya'da kimin kime saldırdığını tahmin etmek hiç de zor değil...

İşçinin 4 milyonu kacırılıyor!

BATMAN - İskenderun arasındaki petrol boru hattının inşaatında aylarca gayri insani şartlar altında çalışan Türk işçilerinin 4 Milyon Liralık hakkı, bir yabancı şirket tarafından yurt dışına kaçırılmak üzeredir.

Petrol boru hattı inşaatını yapan Joint Venture Entrepose - Techint adındaki Fransız - İtalyan ortaklığı, Türkiye'deki işlerini tasfiye ettiği ve milyonlarca liralık kazancını yurt dışına transfer ettiği halde Türk işçilerinin toplu sözleşme ile tanınan haklarından büyük kısmını ödememiş, yabancı şirketin kefili durumunda bulunan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı da bu soyguna seyirci kalmış, hattâ aracılık etmiştir.

Türk - İş'in ihaneti!

Sık sık «işçiye hizmet»ten söz eden ve DİSK'e uluorta saldıran Türk-İş'in işçi sınıfına nasıl ihanet ettiği, Petrol Boru hattı inşaatında çalışan işçilerin kendilerine büyük haklar sağlayan grevi ile bir kere daha ortaya çıkmıştır.

DİSK'e bağlı YİS'in «yabancı» şirketi sözleşmeye *çağırması üzerine* Türk-İş'e bağlı Yapı-İş Sendikası işverenle el altından işçi haklarını çiğneyen bir toplu sözleşme imzalamış, YİS de bunun üzerine greve gitmiştir.

***Türk-İş, YİS'in grevine* karşı çıkarak** «Grev yapanlar, Türk-İş'in üyesi olan işçiler değil, diğer bölgelerden buraya getirilmiş, bazıları tahrik edilerek, bazıları da tehditle greve zorlanmış işçilerdir. Türk-İş bu grevin gerek başlangıcı, gerek muhtemel sonuçları ile ilgisi olmadığını açıklar» **diye bildiri yayınlamıştır. Evet, grevin sağladığı imkânlar ortadadır ve bu başarı ile Türk-İş'in gerçekten hiçbir ilgisi yoktur. Türk-İş bu sonucun elde edilmesine engel olmak için işveren gibi davranarak Türk işçisine ihanet durumuna düşmüştür.**

Olayın içyüzü şöyledir:

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı İskenderun - Batman arasında yapmaya karar verdiği petrol boru hattı inşaatını bir Fransız - İtalyan ortaklığı olan Joint Venture Entrepose - Techint Şirketi'ne ihale etmiş ve inşaata 1966 yılında başlanmıştır.

İnşaatta büyük ölçüde Türk işçileri çalıştırılmış, az miktarda İranlı ve Küveyt'li işçi de çalışmalara katılmıştır. Ancak, yaptıkları iş çok daha ağır olduğu halde Türk işçilerine yabancı işçilerden daha az ücret verilmiştir.

Kanunun açık emrine rağmen, yabancı işveren, inşaat sahasında seyyar bir hastane bulundurmadığı gibi sağlık memuru dahi istihdam etmemiştir. Dağlarda sık sık vuku bulan iş kazalarında Türk işçileri, tedbirsizlik yüzünden kan kaybederek ölmüş, resmi makamlar bu kanunsuzluğa büyük bir kayıtsızlıkla göz yummuşlardır. Yazın yakıcı sıcağında işveren ve yabancı işçiler buzlu Coca Cola içerlerken Türk işçilerine açık bidonlarda kaynayacak dereceye gelmiş sular içirtilmiştir. Petrol boru hattı dağlardan geçtiği halde çalışanların istirahatı konusunda da hiçbir tedbir alınmamış, Türk işçileri dağbaşlarında kayaların üzerinde yatmak zorunda bırakılmıştır.

Bu ağır şartlar karşısında inşaatta çalışan işçiler Yapı İşçileri Sendikası (YİS)'e kaydolarak haklarının sağlanması için mücadeleye girmişlerdir. YIS derhal toplu sözleşme yapmak üzere teşebbüse geçmiş, ancak işveren hileye başvurarak merkezi Ankara'da bulunan Türk İş'e bağlı Yapı İş adlı bir sendika ile el altından işçiler aleyhine bir toplu sözleşme imzalamıştır. İnşaatta çalışan işçilerin büyük çoğunluğu kendisine bağlı olduğu için YİS yetkisiz olarak imzalanan bu sözleşmeyi kabul etmemiş ve nihayet işin bitmesine 15-20 gün kala 9 Eylül 1966'da greve karar vermiştir. Grev kararı alınacağını öğrenen yabancı işveren greve gitmenin hiçbir fayda sağlamayacağını, sendika greve gitse bile Bakanlar Kurulu kararıyla grevi durduracaklarını pervasızca açıklamıştır. Bunun üzerine sendika yöneticileri durumu bir bildiri ile basına duyurmuşlardır.

Neticede yabancı işverenin iddiası doğru çıkmış ve 27 Eylül'de iş bırakılması kararlaştırıldığı halde 26 Eylül'de grev Bakanlar Kurulu kararıyla ertelenmiştir. İşçiler 500 kilometrelik bir hat üzerinde çalıştıkları için grevin ertelendiğine dair karar bütün işçilere zamanında duyurulamamış ve bu yüzden 27 Eylül'de işçilerin çoğu iş bırakmıştır. Bunun üzerine İçişleri Bakanlığı beş ilin jandarmasını grevci işçilerin üzerine sevketmiş, sendika liderlerini tutuklatmış ve Diyarbakır'da 600 işçiyi adliyeye sevketmiştir.

Sendika avukatlarının itirazı üzerine Danıştay tedbir olarak *grevin devam ettirilmesine* karar vermiştir.

Grev devam ederken biz uzlaştırma kurulu kurulmuş ve 7.10.1966 günü her iki tarafın da tasvip ettikleri bir karara varılmıştır. Ancak işin kısa bir süre sonra biteceği ve işverenin de yabancı olması gözönünde bulundurularak *"bu toplu iş sözleşmesiyle işçiler lehine sağlanan menfaatlerin toplamına denk bir teminatın Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na verilmesine"* karar verilmiştir. Uzlaştırma Kurulu'nun bu kararının ışığı altında işverenle işçi sendikası arasında 9.10.1966 günü toplu iş sözleşmesi yapılmıştır. Sözleşmenin 9/7 maddesinde de işçi hakları için TPAO'ya teminat verilmesi karara bağlanmış ve işveren şirket 1010.1966 tarihinde TPAO'ya yazı yazarak nezdindeki istihkaklarının işçilerinin menfaatleri için teminat olarak tutulmasını istemiştir.

İşveren yabancı şirketin pipe - line inşaatı kısa süre sonra sona ermiş, ancak Türk işçilerinin toplu iş sözleşmesinden doğan haklarının bir kısmı verildi-

4 Milyon'un yurt dışına kaçmasından sorumlu olan TPAO Genel Müdürü Turgut Gülez, pipe-line'ın açılışında Başbakan Demirel'le beraber

4 Milyon Liralık hakları dışarıya kaçırılan pipe-line işçileri grev sırasında...

ği halde, bir kısmi hiç ödenmemiştir. Protokollerle temin edilen haklar da verilmemiştir. Böylece Türk işçilerinin yaklaşık olarak 4 Milyon Lira civarındaki hakları tehlikeye düşmüştür. Bunun üzerine sendika TPAO'ya 15.11.1966 tarihinde Ankara 5. Noterliği vasıtasiyle bir ihtarname göndererek yabancı işverenin işçi haklarını tasfiye etmediğini bildirmiş, nezdindeki teminatı serbest bırakmamasını istemiştir. Ancak TPAO bu ihtarnameye hiçbir cevap vermemiş, nihayet Kırıkhan Asliye Hukuk Mahkemesi'nin sorgusu üzerine 5.12.1966 tarihli telgrafında işçi hakları için ayrılan teminatı serbest bıraktığını, işçilerin haklarını yabancı şirkete teslim ettiğini bildirmiştir.

Böylece, Joint Venture Entrepose-Techint Şirketi Türk işçilerinin dört milyon liralık haklarını yurt dışına kaçırırken milli bir şirket olan TPAO da Yüksek Uzlaştırma Kurulu kararıyla ayrılan teminatı sorumsuzca serbest bırakarak yabancı şirketin çıkarlarına hizmet etmiştir.

Yapı. İşçileri Sendikası, üyesi bulunan işçilerin milyonlarca liralık haklarını elde etmek için şimdi yabancı şirket aleyhine Ankara 2. İş Mahkemesi'nde ve İskenderun Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dâva açmıştır. Ancak yabancı şirket bugünlerde yurt dışına çıkmak üzere olduğu için bu alacakların o şirketten tahsil edilmesi mümkün olamayacaktır. Yabancı şirket, İskenderun'daki mallarını yurt dışına götürmesi gerekirken, gazetelerin yazdığına göre, onları da yurt içinde başka müesseselere satarak ayrıca bir menfaat sağlamış, işçilere verilmesi gereken tasarruf bonolarını da vermeyerek zimmetine geçirmiştir.

İşçi alacaklarının yurt dışına kaçan yabancı şirketten tahsili mümkün olmadığı takdirde işçiler yeddiemin durumunda bulunduğu halde yabancı şirketin teminatını serbest bırakan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na rücu ederek haklarını oradan alacaklardır. Böylece bir yabancı şirketin çıkarları uğruna milli bir şirket milyonlarca lira zarara sokulacaktır.

Türk - İş işçinin değil Amerika'nın hizmetinde!

TÜRK-İŞ Sendikacılık Koleji 5 nci dönem mezunlarının diploma töreni 11 Nisan'da Kolej'de yapılmıştır. 24 sendikacıya diplomalarını Türk-İş Başkanı Demirsoy, Genel Sekreter Yardımcıları ile Prof. Turhan Esener (Yukarıda) Amerikalı uzman Mr. Manson (Ortada) vermişlerdir. Törenin açılış konuşmasını Kolej müdür vekili Muzaffer Sıranç (Altta) yaparken görülüyor.

Türk İş Koleji'nde işçiler Amerikan çıkarlarına göre eğitilmektedir. İşte AID yardımlarıyla açılan Türk İş Sendikacılık Koleji'nde Amerikalı Uzman Mr. Manson bir sendikacıya diploma veriyor...

İŞÇİ sınıfına ihanet durumunda bulunan Türk-İş yöneticilerinin maskesini düşüren yayınımız üzerine Seyfi Demirsoy ve Halil Tunç adındaki iki Amerikanofil sendikacı Basın Kanunu'nun tanıdığı cevap ve düzeltme hakkını tam manasıyla suistimal ederek geçen hafta ANT'ın iki sayfasını birden işgal etmişlerdir.

ANT'ın yayınını ve Türk-İş'çilerin cevabını okuyan okurlarımız, muhakkak ki, iki yazıyı karşılaştırarak gereken değerlendirmeyi en mükemmel şekilde yapmışlardır.

Gönderdikleri cevap ve vesikalarla «şecaat arzederken sirkatini söylemek» durumuna düşen bu iki sendika ağası, kendi gönderdikleri belgelerle kendi içyüzlerini bir kere daha ve inkâr kabul etmez şekilde ortaya koymak imkânını vermişlerdir.

1. Amerikan uydusu Türk-İş'in iki yöneticisi, işçi hareketleri tarihi üzerindeki cehaletlerine bakmadan «Biraz tarih bilen herkes görmüştür ki, sendikacılığın parçalandığı ülkelerde işçiler zor durumlara düşmekte, demokrasiye suikast teşebbüsleri başarı ortamını rahatça bulmaktadır» diyerek bilgiçlik taslamakta ve sözümona DİSK'i, demokrasiye suikast için ortam hazırlamakla suçlamağa kalkışmaktadırlar.

Sendikacılık bilgisinden bir parça nasibi olanlar dahi bilirler ki, bütün demokratik ülkelerde işçi sendikaları ayrı ayrı federasyonlarda gruplaşmışlardır ve hiçbirinde de demokrasiye suikast yapılmamaktadır. Meselâ Fransa'da 5, İngiltere'de 2, Pakistan'da 2, Meksika'da 2, Venezüella'da 2, Belçika'da 2, Hollanda'da 2, Hindistan'da 3, Seylan'da 4, İsrail'de 3, Japonya'da 3, Almanya'da 2, İtalya'da 4 işçi konfederasyonu vardır ve o pek hayran oldukları Amerika'da da AFL-CIO'nun işçi sınıfına ihanet eder durumuna düşmesi üzerine, tıpkı Türkiye'deki gibi, devrimci sendikacılar konfederasyondan ayrılmak için harekete geçmişlerdir. Dünyanın hiçbir yerinde dürüst ve devrimci sendikacılar, sınıflarına ihanet eden sarı sendikacıların peşinden sürüklenmeyi kabul etmemişler, ayrı demokratik kuvvetler meydana getirmişlerdir. DİSK hareketi de bunlardan biridir.

2. Demirsoy ve Tunç, fotokopilerini yayınladığımız «jurnal şebekesi» kurulmasına dair genelgeleriyle ilgili iddialarımıza da cevap vererek «Genelgeleri tarafsız gözle okuyan herkesin kabul ettiğ gibi, Türk-İş'in yazıları ne telâş, ne de jurnalcılık havası taşımaktadır... Olağan genelgeleri dahi iftira kampanyaları içinde kullanmaya yeltenmişlerdir» demektedir.

Türk-İş genelgelerinin tam metni 15. sayımızda yer almıştır. «Gizli» damgasıyla gönderilen, «DİSK'in faaliyetleri hakkında on beş günde bir merkeze rapor verilmesini» ve «Bu genelgenin bölge temsilcileri tarafından özel olarak saklanması hususuna titizlikle dikkat edilmesini» emreden, gönderilecek cevapların çift zarfa konulmasını isteyen bir genelgeyi olağan sayan, bunların telâş ve jurnalcılık havası taşımadığını ileri sürebilen bu sendika ağaları, acaba ANT'ı «iftirada bulunmak»la suçlarken biraz olsun sıkılmamışlar mıdır?

3. Amerika uydusu Demirsoy - Tunç ikilisi, tekziplerinde dahi «Türk işçisinin Amerikan Doları ile eğitilmesini» savunmak cür'etini gösterebilmekte, «Türk-İş'in hazırladığı broşürleri, eğitim programını yalanlarla kötülemeye çalışanlar, dayanaklarını yalandan aldıkları için iddialarını hiçbir zaman ispatlayamayacaklardır.» demektedirler.

«Dolar beslemesi» olmayı bir Türk'e, hele hele bir Türk işçi liderine yakışmayacak derecede fütursuzlukla benimseyen bu sözümona sendikacılara, eğitim programının hangi ellerde yürütüldüğünü ispatlamaya sadece kendi resmi organları Türk-İş Dergisi'nin son sayısından alarak yukarıda klişesini yayınladığımız vesika dahi yeter. Türkiye'de sendikacı yetiştirmek üzere Türk-İş tarafından kurulan Türk-İş Sendikacılık Koleji'nde Türk işçileri Mr. Manson gibi Amerikalı uzmanlar tarafından Amerikan çıkarlarına uygun şekilde eğitilmektedir.

İspat isteyenlerin suratına kendi yayınladıkları bu fotoğrafı bir utanç vesikası olarak çarparız.

4. Türk-İş'çilerin, Amerikan işyerlerinden çalışan Türk işçilerinin haklarını sağladıklarına dair gönderdikleri belge ise, ANT'ı yalanlamak şöyle dursun, aksine iddialarımızın doğruluğunu daha kesin şekilde ortaya koymuştur.

Milyonlarca metrekare Türk toprağını işgal altında bulunduran Amerika, buralarda çalıştırdığı Türk işçilerinin Türk kanunlarından doğan haklarını vermemiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümran bir devlettir ve Türkiye'de faaliyet gösteren herkes gibi Amerikan Kuvvetleri de Türkiye Cumhuriyeti kanunlarına tâbi olmak lâzımdır. Amerika Türk işçilerinin haklarını vermediği takdirde tutulacak yol, 275 Sayılı kanuna göre, bir işveren temsilcisi, bir işçi temsilcisi ile tarafsız bir aracının başkanlığında bir uzlaştırma kurulu meydana getirmek, bu kurulun kararı da kabul edilmediği takdirde grev hakkını kullanmaktır. Bu uzlaştırma kuruluna seçilen işçi temsilcisinin ödeneğini işçi sendikasının, işveren temsilcisinin ödeneğini de işverenin vermesi gerekir.

Gel gör ki, Amerika Türk kanunlarını hiçe saymış ve ihtilâfı çözümlemek üzere, Tunç'un gönderdiği vesikada da belirtildiği gibi, Amerikan kanunlarına göre «Avrupa'daki Amerika Birleşik Kuvvetleri Komutanlığının 10 Kasım 1964 tarihli müsaade yazısı ile Amerika Birleşik Devletleri Ücret İtirazlarını İnceleme Komisyonu» kurulmuş, başkanlığına C. J. Lewis adında bir Amerikalı getirilmiş ve Halil Tunç da bu komisyona sığıntı gibi bir üye olarak kabul edilmiştir.

10 Kasım 1964'ten beri faaliyette bulunan bu komisyonda Halil Tunç'un ödeneği de, temsil ettiği sendika tarafından değil, ANT'ın 15. sayısında yayınladığımız vesikada da görüldüğü gibi Amerikan Kuvvetleri tarafından tahakkuk ettirilmektedir.

Halil Tunç, yayınladığımız vesikanın asılsız olduğunu söyleyemediği gibi, 1964'ten beri üyesi bulunduğu bu Amerikan komisyonunda kendisine tahakkuk ettirilen paraları alıp almadığını kesin olarak beyan edememiştir.

Ancak, komisyonun yaptığı 24 oturumdan sadece karar safhasında olanlarına katıldığını ileri sürmektedir. Tunç, böylece sığıntı olarak girdiği komisyonda dahi görevini yapmadığını tekzibinde açığa vurmaktadır. Amerikalıların kurduğu komisyonun çalışmalarına Türk işçisinin temsilcisi sürekli olarak katılmazsa elde edilecek sonucun ne olacağını, bu konularda en küçük bilgisi olanlar dahi takdir edecektir. Nitekim, Amerikan komisyonu Türk işçilerinin 1952 yılından beri ödenmeyen pazar yevmiyelerinden sadece 1958 Aralık ve 1962 Mart tarihleri arasındaki kısmının ödenmesine karar vermiş, ancak bunların ödenmesi için de, yine Tunç'un gönderdiği vesikada görüldüğü gibi, «itiraz sahibinin ABD'ni bütün istihdam müddetince ifa olunan iş hizmetleri sebebi ile veya bu hizmetlerin neticesi olarak halen zuhur etmiş veya çıkabilecek her türlü talep, istek veya dava yollarından umumi ve gayri kabili rücu olmak üzere bir ibraname imzalamasını» şart koşmuştur. Yani, 1952 ile 1958 arasındaki bütün işçi haklarından tamamen feragat edilmiş, Türk işçisinin haklarının büyük kısmı Amerika'ya yedirilmiştir.

İşte, Tunç'un işçiye hizmeti budur...

Türk-İş, işçinin değil, Amerika'nın hizmetindedir!

Orta Doğu Buhranında çıkar yol nedir?

■ *İhtilâfın asıl sebebi İsrail ile Arap ülkeleri arasındaki ekonomik dengesizliktir... Çıkar yol, bütün Orta Doğu'yu kapsayan bir ekonomik kalkınma sağlamaktır.*

HALÛK TANSUĞ

ORTA Doğu buhranında dünya ülkelerinin çoğunluğu Nâsır'ı desteklemektedir. İsrail tarafında ise sadece Birleşik Amerika ve onun *"politik uydusu"* İngiltere yer almaktadır. Neden?

"Süper devlet" olma imkânlarıyla Sovyetler Birliği, bütün Doğu Avrupa ülkeleri, 700 Milyon nüfusu ile Çin, kadim medeniyetiyle Hindistan, değişik rejimlere sahip Arap ülkeleri, Orta Doğu'nun İran gibi diğer ülkeleri, Batı Avrupa'nın İsrail'e yakınlık duymuş eski müstemlekecileri, Afrika'nın yeni kalkınan ülkeleri, Güney Amerika'nın binbir zorluk içinde çırpınan ülkeleri, Mısır'ın tutumunu değilse bile tezini haksız görmemektedirler. Nâsır'ı kısmen haklı saymaktadırlar. İsrail'in benimsediği politikayı, şimdiye kadar yapmadıkları bir kesinlikle yermektedirler. Neden?

Fransız muhalefet grupu *(Sosyalist Partisi ve Solcu Demokratlar)* Lideri François Mitterand, Orta Doğu hakkında neden şöyle konuşmak gereğini duymuştur:

"... İsrail yaşamalıdır. Fakat, devamlı huzursuzluk sebebi de teşkil etmemelidir... Filistin göçmenleri, sınır hatları, Akabe Körfezi gibi meselelerin hallinde barışçı yol savaşa nisbetle daha faydalıdır."

İşte İsrail'e karşı bu tutum değişikliğinin başlıca nedeni, Orta Doğu şartları kadar zamanımızın şartlarının da değişmesi ve söz konusu akıma İsrail'in ayak uyduramamasıdır. İsrail yöneticilerinin Amerika'ya ayak uydurmaları; hattâ Washington'ın Orta Doğu'da *"ajan provokatörlüğü"*nü yapmaya kalkmalarıdır.

Nitekim, de Gaulle dahi, resmi açıklamasında Mısır lehine sayılabilecek şu tezi benimsemiştir:

"... Tiran (Akabe Körfezi ağzı) üzerindeki hukuki durum, kabili münakaşadır. Orta Doğu'da beliren gerginlik, Fransa, Amerika, İngiltere ve Sovyetler Birliği'nin katılacağı dörtlü bir konferansta giderilmeye çalışılmalıdır." Yani de Gaulle, Mısır'ın Akabe Körfezi'ni kapatması karşısında İsrail'in silâhlı saldırıya geçmemesini istemektedir.

Üyeleri arasında pek çok yahudi bulunan Fransız Komünist Partisi de şu iddiadadır:

"... İsrail emperyalizmin Orta Doğu'da âleti oldu..."

Orta Doğu Buhranının sebeplerini eleştiren tanınmış yorumcu Pierre Rolle, Le Monde Gazetesi'nde şu ekonomik dengesizliğe işaret etmektedir:

"... İsrail arazisini teşkil eden topraklar, fetih yoluyla değil fakat para ile kazanılmıştır. Bu ise, şiddet unsurunun yokluğuna delil gösterilemez. Ancak, şiddetin değişik bir nevini ifade eder.

... Avrupa'da veya Amerika'da bir işçinin bir haftada kazandığını Mısır'lı işçi ancak bir yıl sonunda sağlıyabiliyor.

... Filistin'li Arab'ın ekonomik imkânsızlık ve teknik yetersizlik sebebiyle işleyemediği toprakların Avrupa'dan gelen para satın almaya yetmiş ve değerlendirebilmiştir.

... İsrail Devleti, doğulu Yahudi'lerin çoğunluğuna, sadece dini baskılardan değil, bulundukları cemiyetlerin geri kalmış ekonomik şartlarından da kurtulma imkânı sağlamıştır. Açıkçası, Avrupa, halledemediği veya halletme niyeti beslemediği bir problemin çözümünü Doğu Arap'larının sırtına yüklemiştir. Yani, İsrail'in kuruluşundaki ekonomik özellikler bugün de devam etmektedir.

... Araplar açısından bugün sınırların açılması imkânsızdır. Eğer Mısır ve Suriye'nin genç endüstrileri mahvolma tehlikesine bırakılmak istenirse, veya İsrail'in ekonomisi yeni bir şekle sokulursa ancak o zaman sınırların açılması söz konusu olabilir.

... Böylesine bir problemin çözümyolu, taraflardan birinin ortadan kaldırılması değil, bütün Orta Doğu bölgesini içine alacak bir ekonomik kalkınma planı hazırlamaktır. Böylece esas gaye, Arap ülkeleri ekonomilerinin geliştirilmesi şeklinde belirecektir. Ancak bunun için de İsrail'in siyonizm esaslarından ayrılması, bazı ekonomik rüçhan haklarından kısmen vazgeçmesi, devlet teşkilâtının karakter değiştirmesi gerekecektir."

İşte, İsrail, atom devri şartlarını önceden anlayamamıştır. Bir nevi Amerikanvari emperyalizme özenmiştir. Ve Amerikan yardım elinin uzandığı her ülke gibi içinden çıkılması çok zor tehlikelere sürüklenmiştir.

Son olayların Nâsır ve İsrail arasında Amerika'nın sevk ve idaresinde bir *"danışıklı döğüş"* olması ihtimali dahi, meselenin esasını değiştiremez. Aksine, İsrail'in geleceğine belki daha kötü tesir yapar. Çünkü siyasi entrikalar ancak kısa vadeli faydalar sağlayabilir. Oysa, bir devletin, uzun vadeli güvenliğe ihtiyacı vardır. Hele bu devlet, İsrail gibi genç bir devlet ise... Ve hele, haklı ya da haksız, şartların çok zor olduğu bir bölgede yer almışsa...

ABDÜLNASIR
(1956'dan daha güçlü)

AMERİKA

■ *Yüksek dağlık ve ormanlık Bolivya bölgesi "Vietnamlaşmaya" başladı*

BATI Avrupa radyo, gazete ve dergilerinde zaman zaman şöyle haberlere rastlanmaktadır:

"Son 10 yıldır Güney Amerika'da denenmiş en ciddi ihtilal teşebbüsüne Bolivya sahne oldu."

"Latin Amerika'nın en yeni ve en geniş gerilla teşkilâtı Bolivya'da kuruldu."

"Fransız gazetecisi Régis Debray, Castro taraftarı faaliyetleri sebep gösterilerek Bolivya'da tutuklandı."

Bolivya, Paraguay, Arjantin, Şili, Peru ve Brezilya'yı içine alan dağlık arazi parçası, Güney Amerika'nın gerçekten de en nazik bölgeleridir. Yukarıdaki haberlerle bir süre önce Küba'da yayınlanan *"Che"* Guevara'nın ünlü mektubu (Bak: ANT, 9 Mayıs 1967, Sayfa 8) bir araya getirilince, kendiliğinden bazı ihtimaller ortaya çıkmaktadır: Dünyada yaratılmak üzere olan yeni Vietnam'lardan birisi de Bolivya Bölgesi'dir.

Esasen Latin Amerika ülkelerinin genel şartları kabaca gözden geçirilirse ve Güney Amerika haritasına göz atılırsa, durum daha iyi anlaşılabilecektir.

Güney Amerika kıtasının en modası geçmiş askerî diktatörlükleri Bolivya bölgesindedir. Meselâ, Paraguay, dünyanın en gerici rejimine sahip sayılmaktadır; bir topçu subayı, yıllardır ülkeyi haraca kesmektedir.

Güney Amerika kıtasının en bozuk ekonomik şartları, Bolivya bölgesindedir. Brezilya'nın kuzey doğusundaki sefalet dünya ölçüsünde bile eşine az rastlanır bir karakter taşımaktadır.

Güney Amerika kıtasının en ihtilâlci halk kütleleri Bolivya bölgesinde yaşamaktadır. Meselâ, Paraguay'ın Chaco eyaleti, tarihinin büyük bir kısmını savaşlarla geçirmiştir.

Güney Amerika kıtasının en zengin toprakları ve madenleri, en yüksek dağları ve en bâkir ormanları Bolivya bölgesindedir. Denizle, hattâ havayollarıyla en zor irtibat kurulabilecek bölge bu bölgedir.

Nasrettin Hoca'nın ünlü helva hikâyesinde olduğu gibi, Bolivya bölgesinde ihtilâl için bütün şartlar hazırdır.

Che'nin yeni Vietnamlar yaratma kararı, kendisinin helvayı yapmak için aşçılığı üzerine aldığı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, yakında Bolivya bölgesinde irmik helvasının pişmeye başlamasına hiç şaşmamak gerekmektedir. Esasen, pro-Castro gerilla gruplarıyla gerici mahallî hükûmet kuvvetleri arasında silâhlı çarpışmalar şimdiden başlamıştır bile... Yine Guevara'nın mektubunda belirttiği gibi, Birleşik Amerika askerî danışmanları, Bolivya bölgesi mahallî ordularında göreve yollanmışlardır.

Dünyanın Güney Doğu Asya, Kore, Orta Doğu, Afrika, hattâ Yunanistan ve İspanya gibi bölgeleri Vietnamlaşma'ya giderken, aslında Vietnamlaşma'ya çok uygun olan Bolivya bölgesindeki bu gelişmeleri yakından izlemek gerekmektedir.

Nijerya da parçalanıyor

Hüseyin BAŞ

SİYAH kıta, 1965 sonlarından bu yana birbiri ardından patlak veren askerî darbelerle Latin ülkelerinin ünlü «pronunciamientos»lar devrini fersah fersah geride bırakır oldu.

Kongo'da General Mobutu'nun iktidara el koymasıyla başlayan ilk siyah darbeyi çok geçmeden yine aynı yılın içinde Merkezî Afrika Cumhuriyeti'nde, 1966'nın başından itibaren de Yukarı Volta, Nijerya ve Gana'da patlak veren askerî darbeler izledi.

Bugün 72 Bin Kilometre Kare yüzölçümü ile Afrika'nın en küçük ülkesi olan Sierra Leone'de askerlerin iktidara el koymasıyla sonuçlanan darbenin üstünden iki ay geçmeden, 50 milyon nüfusu ile siyah kıtanın en yoğun ve en zengin ülkesi olan Nijerya, parçalanma tehlikesiyle karşı karşıya gelmiştir.

967 Bin Kilometrekare'de Afrika'nın en zengin doğal kaynaklarına sahip bulunan Nijerya, dört büyük etnik grupun meydana getirdiği bir federasyondur. 1960 yılında elde edilen bağımsızlığın ilk yıllarında Afrika'da «demokrasi ve çeşitli etnik gruplar arası denge»nin örneği olarak gösterilen Nijerya, çok geçmeden, eski sömürgecinin daha başlangıçta çeşitli etnik gruplar arasında «dengesizlik» yaratan bir düzen kurarak inceden inceye planladığı oyunlarla amansız bir savaşa sahne olmuştur.

Askerî darbe ve büyük katliâm

İlk kez 15 Ocak 1966'de General İronsi'nin liderliğinde doğu bölgesindeki sayıları 8 Milyon'dan ibaret olan İbo'lar, kuzeyin etkin lideri Sir Ahmedu Bello'nun Sir Ebubekir Taweta aracılığıyla sürdürdüğü federal yönetime karşı ayaklanmış ve ayaklanma federal Başbakan Tafawa Balewa, Bello ve kuzeyle ittifak yapan batı bölgesi Başbakanı Akintola'nın bertaraf edilmesiyle sonuçlanmıştır.

General İronsi'nin ülkede birliği sağlamak amacıyla federasyona son vermek istemesi, gerek nüfus, gerekse de yüzölçümü bakımından federasyonda ağırlığını duyuran kuzey eyaletinin direnciyle karşılaşmakta gecikmemiştir. Kuzey halkı ayaklanarak binden fazla İbo'yu boğazlarken kuzeyli askerler de harekete geçip geçen temmuzda İronsi'yi devirmişler ve yerine Yarbay Gowon'u getirmişlerdir. İki ay sonra, Ekim'de patlak veren bir askerî isyanın iki bine yakın İbo'nun katliyle sonuçlanması ve bir milyona yakın İbo'nun doğu bölgelerine göç etmesi, iki etnik grup arasındaki çatışmayı son haddine vardırmıştır. Doğu Bölgesi Askerî Valisi Albay Ojukwu federal hükûmeti tanımadığını ilân etmiş, kuzeyi «genocide» ile suçlamış ve kuzeyle bir federasyon halinde birlikte yaşamasının imkânsız olduğunu ilân etmiştir. Albay Ojukwu, ayrı orduları ve gelirleri olan sekiz devletten kurulu bir konfederasyon kurulmasını ileri sürerek batı, orta-batı ve doğu bölgelerinin kuzeyin etkisinden ve ağırlığından kurtulmasını öngörmüştür.

Yarbay Ojukwu'nun inisiyatifiyle federasyonun bekasını sağlamak için Gana'da düzenlenen ve federal askerî hükûmetin lideri Gowon ile diğer bölgeler liderlerinin katıldıkları toplantıda varılan kararların Merkezî hükûmet tarafından savsaklanması krizin yeniden patlak vermesine yol açmıştır. Yarbay Ojukwu 25 Şubat'ta federal hükûmete verdiği ilk ultimatomda Gana'da alınan kararların en geç 31 Mart'a kadar uygulanmasını istemiştir. Aksi halde, kararları tek yanlı uygulayacağını bildirmiştir. Gowon, doğu bölgesinin ultimatomunu federasyonun parçalanmasına yönelen bir hareket olarak yorumlamış ve federal bütünlüğü sağlamak için «zor»a başvurmakta hiçbir sakınca görmemiştir.

Kanlı bir iç savaşa doğru...

Bugün Nijerya'daki çatışma son safhasına gelmiştir. Yarbay Ojukwu, uzun bir süredir Nijerya petrolünün en zengin yataklarının bulunduğu doğu bölgesinde federal otoriteyi tanımamaktadır. Bölgede federal hizmetleri kontrol altına almış, Lagos hükûmetine ödemeleri kesmiş, ürünlerinin ticaretini kendisi yapmaya başlamış, mahkemeler kurmuş, tek kelimeyle «bağımsızlığını» ilân etmiştir. Son gelen haberlere göre, Yarbay Ojukwu, doğu bölgesinde «Biafra» adını taşıyan otonom bir devlet kurmuştur. Öte yanda batı bölgesinin durumu da federasyonun geleceği bakımından endişe vericidir. Nitekim mayıs başında İbadan'da verdiği bir demeçte Yaruba'ların lideri Awolowo, «Doğu bölgesinin federasyondan ayrılması halinde batının da aynı yolu izleyeceğini» açıklamıştır. Bu durumda batı bölgelerinin Biafra örneğini izlemeleri, Nijerya Federasyonu'nun tamamen parçalanmasına yol açacaktır. Merkezî otoritenin kuvvet kullanarak «doğu»yu yola getirmek alternatifini seçmesi, siyah kıtada yeni karışıklıkların, kanlı bir iç savaşın patlak vermesiyle sonuçlanması ihtimali mevcuttur. Ancak, Gowon birbiri ardından bağımsızlıklarını ilân edecek doğu ve batı bölgeleriyle başa çıkacak güce sahip midir? Soruyu şimdilik «hayır»la cevaplamak mümkündür.

SANAT

Fethi Naci

BÜYÜK ŞÂİR'İN DÖRDÜNCÜ ÖLÜM YILDÖNÜMÜ DOLAYISIYLA

Nâzım Hikmet'in Türkiye'de son gecesi

Nâzım Hikmet, eşi Münevver Ran ile birlikte... (K. Sülker'in arşivinden)

KEMAL SÜLKER

15 Temmuz 1950 günü saat 14.15 ti. Nâzım Hikmet, Cerrahpaşa Hastanesinde Verem Pavyonunda özel bir odadaydı. İkinci defa başladığı açlık grevini bilim adamları, sanat ve basın mensuplarının ısrarlı ricaları üzerine 17 gün sonra bırakmış, halsiz düştüğü için de özel bir özen görmeye başlamıştı.

CHP iktidarı 14 Mayıs 1950 de sona erdiği için Nâzım'ın suçsuzluğu sorunuyla ilgilenecek makam yoktu. İşte bu nedenledir ki açlık grevini profesörlerin, başyazarların, yazarların, bilim ve sanat adamlarının ısrarlı istekleri üzerine aralamayı kabul etmişti.

15 Temmuz 1950 günü saat 14.15 te hastane odasının kapısını iki avukat birden açıyor ve sevinçli bakışlarla Nâzıma bakıyorlardı. Bunlardan birisi İrfan Emin Kösemihaloğlu, ötekisi de Mehmet Ali Sebük 'tü. Mehmet Ali Sebük, Nâzım Hikmet'in son mahkûmiyetlerine ait Harp Okulu ve Donanma Komutanlığı Mahkemelerinin duruşma dosyalarını incelemiş, Nâzım'ın suçsuzluğuna, hiç olmazsa 28 Yıl 4 aylık bir mahkûmiyet yerine en çok Beş yıla mahkûm edilebileceğine inandığını cesur ve hukuk bilimine uyan makalelerle cesaretle ortaya atmıştı. İrfan Emin ise, Nâzım'ın hem müdafii, hem de vasisi idi. Nâzım Hikmet, Piraye Ran'dan ayrıldıktan sonra, İrfan Emini vasi kabul etmişti.

Bu iki güler yüzlü insan, yanındaydı. Sabahtan beri duyduğu bir konuyu aydınlığa kavuşturacaklardı.

Avukat Sebük ilk müjdeyi verdi:

«Hürsün, af kanunu seni de kapsıyor!»

İrfan Emin, çok edebi ve çok duygusal cümleler söyledi.

Nihayet Nâzım, tahliye formaliteleri tamamlanarak hastaneden ayrıldı. Cağaloğlu'ndan geçerek Kadıköy iskelesine geldi ve İstanbul semtine veda ederek Vâ-Nû'lara konuk gitti.

Nâzım Hikmet yeni bir yuva kurdu. Cezaevinde iken evlendiği Münevver Andaç'tan bir erkek çocuğu olmuştu. Kadıköy'de Mühürdar'da, Adliye yanında 59 Numaralı evin alt katını kiralamışlardı. Mümkün olduğu kadar az kimseyle konuşuyor, az kimseyle arkadaşlık yapıyordu. İpek Film'de çalışıyor, akrabaları, çok yakın dostları Vâ-Nû ve Müzehher Vâ-Nû ile, bir iki gazeteci arkadaşı ile yemek yiyordu. Gazetelerde yalan yanlış haber de çıkıyordu:

Nâzım Hikmet Türkiye'den çıkmak için pasaport istedi.

Emniyet Müdürlüğü Nâzım Hikmet'e pasaport vermedi.

Nâzım Hikmet, Fransa'ya gitmek için pasaport istedi.

Serteller de İtalya'ya gidecek., v.s.

Oysa bunların hiç birinin aslı astarı yoktu. Cumhuriyet'in tecrübeli adliye-polis muhabiri rahmetli Ferdi Öner, Nâzım'ın kaçacağı haberinin polisçe öğrenildiğini, hatta bir gece Boğaz'da Nâzım'a benzeyen birine ateş edildiğini söylüyordu. Oysa Nâzım, kendi memleketinde bildiği alanda çalışmak, para kazanmak, evine bakmak, çocuğunu okutmak emelindeydi.

Nâzım, evinin çevresinde bekleyen, Jeeple kendisini ve eşini izleyen polislerden çekinmiyordu.

Nâzım, sekiz ay izlendi, aldırmadı. Çalıştı.

Bir gün bir haber geldi kulağına:

«Seni askere alacaklar, belki de...»

Nâzım cevap verdi:

«Bu kanunsuz bir iş olur, ben askerlikten daimi çürüğe çıkarıldım.»

Sonra ilâve etti:

«Benim gibi olanlardan bir kaç kişi bugün Milletvekili.. Oysa askerliğini yapmay milletvekili olmaz, olamaz. Bu bakımdan duyduğunuz haber yanlış. Hem niye böyle bir yola başvursunlar? Sebep yok!»

Ama, kulağa gelenler doğruydu ve bir gün Nâzım resmen askere çağrıldı. O gün «askerliğini yapmak üzere silâh altına alınması» sırası geldiği Kadıköy Askerlik Şubesince kendisine bildirildi. İşlem başladı.

Nâzım, alabildiğine üzüldü. Sabahattin Ali'yi hatırlamaya, yakınlarına söylemeye başladı.

Nâzım'ın askere alınması kararı kesindi. Askerlik muayenesi yapıldı. Nâzım evini geçindirmek için henüz bir çalışma düzeni kurmuş ve henüz bir bütçe yapmak olanağını kazanmıştı. Durum, vasisi ve avukatı İrfan Emin Kösemihaloğlu'nu çok ilgilendirmişti. Nâzım'ın hayatını çok iyi bilen rahmetli İrfan Emin:

«Nâzım, diyordu, sen Heybeli Ada Bahriye mektebinin son iki yılında bir bir üstüne zatülcenb oldun, hastanede tedavi edildin. Sonra da Hastane seni daimi çürüğe çıkardı. Şöyle diyorlardı raporda:

Hidematı askeriyede bir daha kullanılmamak üzere silki celili askeriyeden ihraç edildi».

Nâzım'ın cevabı:

«Tabii, öyle oldu» oluyordu.

Sonra da İrfan Emin:

«Ben, ne yapar yapar resmi kayıtlardan bunu bulur, senin askere alınmanı önlerim..» diyordu.

Oysa Nâzım, Askerlik Şubesinin davetine uymuş, Selimiye Kışlasına bile, sevk hazırlığı için gitmişti. Ama, ne olmuşsa olmuş sevk işlemi bir süre için geri bırakılmıştı. İrfan Emin, bundan yararlanarak Nâzım'ın evrakı **arasında iki şey** aramaya koyulmuştu:

1— **Bahriye mektebini bitirdiği ve bahriyeyi bitirenlerin er olarak askerlik yapmadığını belgelemek. Zira 5 D.P. Milletvekili ile 1 CHP Milletvekili Nâzım'ın durumundaydı o zaman.**

2— **Nâzım'ın zatürrieden tedavi edilişi ve «silki celili askeriden ihraç edildiği» nin belgesini ele geçirmek.**

Kasımpaşa Deniz Hastanesinde, Sultanahmet ve Paşakapısı ceza evlerinde evrak arasında aramalar... Savcılık yoluyla soruşturmalar... Nihayet Bursa'dan meded ummalar. Çünkü Nâzım 13 yıl 5 ay Bursa Cezaevinde yatmıştı ve evrakı, dosyası oradaydı..

İrfan Emin;

«Bursa'ya gidiyorum» demişti.

15 Haziran 1951 Cuma günü, üstadı Yalova'ya yolcu ettik.

16 Haziran 1951 Cumartesi günü saat 15 te Nâzım İpek Film'den geldi, ben gazeteden. Köprüde buluşarak beraberce Kadıköy'üne geçtik. Eniştem Kanlıca'da oturuyordu. Kadıköy'den Üsküdar'a, oradan da Kanlıca'ya gidecektim. Vapurun güvertesinde oturduk. Kızıl saçları pırıl pırıldı. Mavi gözleri yorgundu. Elinde siyah bir çanta vardı. Bir film senaryosunu taşıyordu, bir de bolca beyaz müsvedde kâğıdı..

Kadıköy'e inineeyedek kimsenin aşırı bakışı veya yakınlığı ile karşılaşmadık. Nâzım eski şiirlerinin bir kısmını unutmasından şikâyetçiydi. İskeleden eve yaya yürüdük. Eve girdiğimizde bizi neşe ile Münevver yenge karşıladı. Memo beşiğinde uyuyordu. Nâzım, yüzündeki tülbenti kaldırdı. Baktı. Sevindi. Güldü:

Senin de olacak, dedi, ama askerliğini yapmadan evlenme..»

Dereden tepeden konuştuk. İrfan Emin'in henüz dönmeyişi üzerine parmak bastı. Sonra da:

«Hemen ayrılmaya mecbur değilsen akşam yemeğini beraber yiyelim, bak, kendi elimle pilâv yaptım. Salata da yapacağım» dedi.

Münevver:

«Benim de karnıyarığım var, dil de pişirdim..» dedi.

«Kalırım» dedim.

Âsi Generalin Son Emri Filmini sürgünde Konya'da seyrettiğimizi anlattım. Nâzım'ın sesini taklide kalktım. Nâzım:

«Bu gece canım rakı istiyor, rakı var mı?» diye sordu. Münevver:

«İstersen alayım» dedi. Ben:

«Zaten sigara alacaktım, ben gideyim, başka istediğiniz var mı?» diye sordum. Nâzım:

«Bir şişe yeni rakı al, başka bir ricam olmaz, yorulacaksın ama..» dedi.

Çarşıdan döndükten sonra sofra hazırdı. Saat 18 e gelmişti. Memo uyanmıştı Münevver, çocuğunu emziriyordu. Nâzım salata yapıyordu.

Rakıyı daha çok bana verdi. İstekle yudumladığı ilk kadehi bitmişti ki kapı çalındı.

Münevver:

«Belki, İrfan Emin'dir,» diye söylendi ve kapıya gitti.

Gerçekten de gelen İrfan Emin'di. Toz içindeydi. Yapmacık gülüşleri vardı. Nâzıma takıldı. Beni övmeye kalktı. Sanki Bursa'dan gelmiyormuş gibi idi. Dereden tepeden söz etti. Nâzım'ın şiirlerini okudu. Sonra Nâzım'ın ısrarı ile sofraya oturdu. Münevver Ran, Memo'yu doyurduğu için sofraya geldi ve İrfan Emin üstada iltifatlar ve sonra da sorular yağdırdı:

«Nâzım'ı mutlaka askere alıp er olarak hizmet gördürecekler mi? Bunların kastı ne? Daimi çürüğe çıkarılışa dair vesika buldunuz mu? Bulamadınızsa ne olacak sonra? Nâzım, endişeli.. Bu endişesi haklı mı? Ne dersiniz?»

İrfan Emin, Nâzım'ın askerlikten ihracına dair belgeyi bulamadığını çıtlatıverdi.

Nâzım, bu haber üzerine 35 lik bir şişe rakının yetmeyeceğini söyledi. Bir küçük şişe rakı daha alındı. Nâzım yeniden kendi eliyle mezeler hazırladı. Buzdolabından yumurta çıkardı, haşladı, soydu, dörde böldü, limon sıktı, tuz ve biber ekeledi. Sinirliydi ama..

Bir süre **«Nikbinlik»**i okumaya çalıştı. Okuyamadı. İrfan Emin için yazdığı akrostiği okuyacağını söyledi. İrfan Emin mahcub, çocuklaştı, ben tecessüsle kulak verdim. Nâzım okumaya başladı:

İyi günlerimde çok eller uzanır
ellerime
Resmimi, suratımı başköşeye
asarlar
Fakat, demir kapıdan her kapanışında üzerime
Ardında taş duvarların her kaldığım zaman
Ne arayan beni, ne soran...
Eeeeeh'hh, daha iyi be, bunun
böyle olduğu
Minnetim ve borçluluğum yalnız
sana kalsın,
İyi günlerimde, benim unuttuğum insan eli,
Nasılsın?

Nâzım, daha başka şiirler okudu. Yanındaki arkadaş resimlerini gösterdi. Orhan Kemal'in, kendisi hakkındaki şiirinden bir kaç satırı okudu. Gözleri yaşardı. Orhan Kemal'in şiiri şöyle başlıyordu:

«Sen
«Promete'nin çığlıklarını
kaba kıyım tütün gibi piposuna
dolduran» adam,
Sen, benim mavi gözlü arkadaşım
kabil değil, unutmam seni.
26 Eylül 943
Seni yapyalnız bırakıp hapishanede
Bir Üçüncü Mevki kompartımanda pupayelken
koşacağım memlekete.»

Nâzım, daha başka şiirler okudu.

Arkadaş resimlerini gösterdi. Yeni resimler istedi, aldı.

«Saat 10 çocuklar, üstadlar, kardeşler» dedi.

Rakılar bitmemişti. Mezeler boldu.

İrfan Emin kalktı ilk önce, sonra ben.. Münevver, ağlayan Memo'nun yanına, odanın sokağa bakan penceresine doğru gitti. Vedalaştık. Nâzım:

«İyi günler göreceğiz» dedi, **«askere gönderilsek bile..»**

Sarsıldı. İrfan Emin ağladı. Münevver:

«Çocuk o'ma üstad» dedi. **«Zaten morali bozuk Nâzım'ın..»**

«Allahaısmarladık Usta» dedim.

«Hadi güle güle..»

Sokaklar tenhaydı.

İskeleye kadar İrfan Emin Ustayla yürüdük. Konuşmadık. O, Yeldeğirmeni'ne gidecekti, ben Üsküdar'a..

Pazartesi günü ayın 18'iydi ve Haziranın çok sıcak bir günüydü. Kanlıca'dan Yeniköy'e giden vapurla Rumeli yakasına ayak bastığım sabahın bu erken saatinde gazeteciler bağırıyordu:

«Nâzım Hikmet'in kaçtığını yazıyor!»

Ve o tarihten 14 yıl kadar sonra Falih Rıfkı Atay şunları yazıyordu:

«Nâzım'ın Türkiye'den son kaçışı, ellisinden sonra askerliği soruşturulmaya başlamasındandır. Askerliğe bir borcu yoktu. Doğuya yollanarak, Sabahattin Ali gibi öldürüleceğinden korktu. Yıllarca hapiste çektiklerinden sonra, yeni bir işkenceye uğramak ona herşeyi göze aldırıcı geldi.»

Ve böylece bu dünyadan Nâzım geçti

NÂZIM HiKMET

YAŞAR KEMAL

Nâzım Hikmet öleli dört yıl oluvermiş. Hiç ölmemiş gibi geliyor bana. Acıların adamıydı. Ömrü boyunca acı çekti. Ömrü boyunca mutlu oldu geliyor bana. Acaip bir kara ile ak.. İnsanlar bu dünyadan çok şey istemiyorlar. Biraz ekmek, biraz güven, biraz öğrenmek.. Biraz sağlık.. Bu dünya böylesine kötü bir düzende olmasaydı bütün bunlar insanlara kolaylıkla verilebilirdi.

Nâzım Hikmet bütün çektiği acılara karşın mutlu oldu. Umudun türküsünü söyledi. Işığın türküsünü söyledi. O bizi dünyaya bağlayandan yanaydı. Bu dünyaya bizi böylesine bağlayan, bunca acılarına karşın vazgeçemediğimiz.. Delicesine sevdiğimiz dünya. Nâzım Hikmet bizi dünyaya bu delicesine bağlayan güçten yanaydı. İnsanın bir karanlık, umutsuz, ölüm gibi, olumsuz bir yanı da vardır. İnsanların bu yanını ortaya çıkaran, onu söyleyen büyük sanatçılar gelmiştir dünyaya. Nâzım Hikmet dünyanın ışığını söyledi.

Nâzım Hikmet Yunus Emre'nin soyundandı. Onun yüceliğinde de büyük bir şairdi.

Biz dünyadan gider olduk

Kalanlara selâm olsun

Diyen soydandı. İnsanların cömerdiydi. İnsanlar mutlu olsun da kendisi ne olursa olsundu.

Dünyada kalanlara selâm olsun. Gelecek tekmil kuşaklara selâm olsun. Onlar mutlu yaşasınlar diye bugün ne yapılması gerekiyorsa mutluluğunu, hayatını ortaya koyarak döğüşendi. Yunus gibi o da dünya sevdalısıydı. İnsan sevdalısıydı. Bu büyük, bu sonsuz sevdadan dolayıdır ki ikisi de çağların büyük şairleri oldular.

Nâzım Hikmet'in şiirini okuyan karanlığından çıkar. Apaydınlık, yaşanası, sevilesi bir dünyaya ulaşır. İnsan gücünün, sevdasının, umudun, aydınlığın, güzelin, cömertliğin ne olduğunu anlar.

Nâzımın şiiri eksiksizdir. Doğa kadar yerli yerindedir. Zaten bütün büyük sanat eserleri de öyledir. Odise de, İlyada da öyledir. Ne bir parça ekleyebilir ne bir parça koparabilirsin.

Nâzım'ın şiirini, Yunus'un, Omeros'un şiirini bir kişi yapmamıştır. Yapamaz da. O büyük şiirin macerası insan macerası gibi süreklidir. Bu duvarda çoğunluğun, halkın kerpici vardır.

Nâzım bunu biliyordu.

Bütün olumsuzlukların içinde olumluyu arıyordu. Dünya, her şeyine karşın olumludur. Madem ki yaşıyoruz. Hem de ölürcesine, dehşet bir aşkla yaşıyoruz. Madem ki yaşayacağız, öyleyse dünya olumludur.

Tuttuğu altın olan var ya hani, işte Nâzım da tuttuğu sevgi olandı.

12 Aralık 1945'te diyor ki..

Ağaçlar ovada son bir gayretle pırıldamakta
pul pul altın
bakır
tunç ve tahta

Öküzlerin ayağı yaş toprağa gömülüyor
yumuşacık

Ve dağlar dumana batık
kurşuni, sırılsıklam

Tamam

Sonbahar belki bugün bitti artık
Yaban kazları hızla gelip geçti demin
her hal İznik gölüne gidiyorlar

Havada serin
havada is kokusu gibi bir şey
havada kar kokusu var

Şimdi dışarda olmak
dört nala sürmek dağlara doğru atı

«— Ata binmesini de bilmezsin,» diyeceksin
ama

Şakayı bırak ve kıskanma,
yeni bir huy edindim hapiste
seni sevdiğim kadar değilse de
hemen hemen ona yakın seviyorum
tabiatı

ve ikiniz de uzaktasınız

Bu tabiat sevgiye dönüşmüş tabiattır.

Omeros, Yunus, Nâzım gibi büyükler tabiatı yeniden yaratır, yuğururlar. Eğer böyle büyük yaratıcılar gelmemiş olsaydı dünyamıza, dünya eksik kalırdı. Tabiatı böyle delicesine, böyle ölürcesine sevemez, dünyaya böyle candan bağlanamazdık.

Nâzım Hikmet öleli dört yıl olmuş. Ölmeden altı ay önce görmüştüm onu. Buluşacağımız günden on iki gün önce öldü.

Bir gün insanlar başlarını kaldıracaklar, demek Nâzım öleli yüz yıl olmuş deyiverecekler. Şimdi benim dediğim gibi hayretler içinde kalarak.

Dünyamızın eksikliğini tamamlayan, dünyamıza yepyeni tadlar katanlar.. Umudu, aydınlığı gürleştirenler.. Demek bin yıl oluvermiş.. Hiç ölmemiş gibi geliyor bana.

Kültür Emperyalizmi üzerine konuşmalar

EMPERYALİST NİTELİĞİ OLMAYAN KÜLTÜR

— VI —

G. DİNO — Kültürümüzün ortaya çıkması için, lise üçüncü sınıfta hiç değilse türk çocuğunu artık Muhiddini Arabi'nin bütün sistemini bilmesi gerekir. Oysa değil sistemini, bir çoğumuz adını bile bilmiyoruz. Burda, bir fransız çocuğu devlet sınavına gelmeden önce Descartes'ı ezbere biliyor; hiç değilse "Düşünüyorum öyleyse varım" pasajını. Yalnız ezberlemiş değil, üstünde düşünmüş durumda. Bir İngiliz çocuğunu alsan, Bacon'ını biliyor, Marxisti Marx'ını, Hegel'ini biliyor. Çin Konfiçyüs'ünü biliyor, Araplar, mısırlılar kendi filozoflarını sıram sıram sırahyorlar. Bize gelince, ortada bir çöl. Yoksa aldanıyor muyum?

A. DİNO — Peki ne teklif ediyorsun?

G. DİNO — Bir şey teklif ettiğim yok. Az önce yapılması gereken şeyleri sen söyledin: ilkin kendi kültürümüzün nitelikleri nedir? Hümanizması var mıdır, yok mudur? Varsa neye bağlıdır? İlkeleri nelerdir? Hangi kaynaklardan gelir? Yani böyle, ilk elden monografik incelemeler gerek. Bunları öğrenmemiz, üstünde kafa yormamız, değerlendirmemiz gerek.

Sizlerin az önce değindiğiniz bir noktaya döneceğim: hiç şüphesiz kültürün emperyalist bir yönü var, bunun üstünde öyle sanıyorum ki yeterince durduk. Ama bir de, emperyalist bir niteliği olmayan kültür var. Madem felsefeye geldi söz, bu alanda bir örnek vereyim: Descartes diyelim, rasyonalizmin kurucusu Dascartes; Avrupa felsefesi üstünde büyük etkisi olmuş, bu etki bugüne kadar devam etmiş, ve felsefî düşünce alanında bir çeşit eğemenliğini kurmuş, bu felsefe sanmıyorum ki emperyalist bir felsefe olsun. Hegel Almandı değildi diye, ne Fransız ne İngiliz direniyor. Marx, Engels, bütün bellibaşlı filozoflar için aynı şeyi söyliyebiliriz. Şimdi biz, Batı'ya karşı kültür alanında cephe alacaksak çok şeye karşı cephe alıyoruz. Bu konuda çok dikkatli olmak gerek. Yalnız Hegel'e, Descartes'a karşı cephe almıyoruz, Marx'a Engels'e karşı da cephe alıyoruz... Eğer bunlara cephe alınmıyorsa, alınmıyacaksa kime karşı cephe alınacak, Batı kültürünün bunlar birer ayrılmaz parçası değil mi?

F. EDGÜ — Önemli olan, aydınlığa çıkarılması gereken nokta bence de bu. Niyazi Berkes kültür almakla toplum yapısının değişemiyeceğini söylüyordu. Hiç şüphesiz. İthal etmek anlamında anladığımız zaman değil toplum yapısının, bireylerinin kafasının bile değişeceği şüphelidir. Bizim anladığımız, gözü kapalı kültür "almak" değil; bu sorunlarımıza cevap vereceğine inandığımız yönetmi kapsayan Batı kültürünün verisi olan sözünü ettiğimiz rasyonalizm ve materyalizm üstünde düşünmek, onları kendi pratik etkinlik alanımıza uygulamanın yollarını aramaktır. Bu da, görüldüğü gibi ithalâtçılıkla, kopyacılıkla olmaz, bir yaratma işidir. Batı kültürünü benimsemeden, onun yöntemlerini seçmeden, içinde bulunduğumuz çıkmazdan kurtulmak imkânı yoktur.

GELECEK HAFTA
KÜLTÜR EKSİKLİĞİMİZİ NASIL TAMAMLAYACAĞIZ?

Amerikancı sağcı basın ne yazacağını şaşırdı!

ÖNCEKİ hafta patlak veren Orta Doğu'daki İsrail - Mısır çatışması, Amerika'nın desteğinde din ticareti yapan sağcı basını şaşkına çevirdi. Çünkü, ihtilâfta, müslüman araplar Sovyetler Birliği tarafından destekleniyor, buna karşılık Türkiye'de mukaddesat tüccarları tarafından islâm dininin koruyucusu olarak kabul ediler. Birleşik Amerika İsrail'i tutuyordu.

Orta Doğu ihtilâfı çıktıktan ve saflar açıkça belli olduktan sonra sağcı basının Amerikanofil mukaddesat tüccarları bir süre ağızlarını açamadılar. Sadece ümmetçilere karşı ırkçıların savunucusu durumunda bulunan Yeni İstanbul, İsrail'in ve destekçisi Amerika'nın karşısına sert bir şekilde çıkabildi Yeni İstanbul, bu konuda yayınladığı bir yorumda şöyle diyordu: **«Bu dâvada arap âlemi yüzde yüz haklıdır, bu mübarek toprakların ortasında bir çıban gibi duran İsrail hem mütecavizdir, hem de orada Amerikan ve İngiliz menfaatlerinin ileri karakolluğunu yapmakta, beynelmilelciliğin ve petrol ağalığının casusu olmaktadır. Araplar bu çıbanı ergeç temizleyecektir. Türkiye millet ve devlet olarak, silâhıyla ve moral gücüyle bu kavgada arap kardeşlerinin yanındadır. Yani, İsrail'in tam karşısındadır. Yani Amerika'nın ve İngiltere'nin peşin hükümlü menfaat politikasını reddeder.»**

Bir kısım AP'li basın, İsrail ile Araplar arasındaki çatışmada, sırf Amerika'nın dümensuyunda gitmiş olmak için bugüne kadar istismar ettikleri islâmiyeti bir kenara iterek açıkça İsrail'in savunmasını yapıyordu.

Meselâ, Son Havadis'te Mümtaz Faik Fenik, İsrail'i şöyle savunuyordu: **«Hadise, 1956 yılındaki Süveyş hadiseleri sırasında Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin, yani Mısır'ın talebi üzerine Sina yarımadasının doğu kıyısına yerleştirilen dört bin kişilik Birleşmiş Milletler kuvvetinin ve Mısır'ın isteğiyle U Thant tarafından geri çekilmesinden sonra büyümüştür... Birleşik Arap Cumhuriyeti, İsrail'in candamarı mevkiinde bulunan Akabe körfezini kapatmıştır. Oysaki İsrail'in güney doğu, uzak doğu ile bütün irtibatını bu körfezde bulunan Elyat Limanı temin ediyordu. İsrail'in ihtiyacı olan petroller bu limandan geliyor ve Hayfa tasfiyehanelerine sevkediliyordu. Mısır'ın ablukası, doğrudan doğruya İsrail'e mütevecih olduğu halde Ürdün'ü de ve Suudi Arabistan'ı da ilgilendirmektedir. Diğer arap devletlerinin de, Nasır'ın kendi idaresi altında büyük bir arap birliği kurmasını hoşgörürlükle karşılamayacakları muhakkaktır.»**

Haber'de Cevdet Perin ise, İsrail - Amerika ittifakı adına Nâsır'a tehditler savuruyordu: **«Mısır Devlet Başkanı Cemal Abdülnâsır'ın teşviki ve tahrikiyle İsrail'i çevreleyen Arap milletleri cihad-ı mukaddes ilân etmiş bulunuyorlar. Nâsır içerideki totaliter rejimini devam ettirebilmek için zafere şiddetle ihtiyacı olan, fazla olarak Yemen'de uğradığı bozgunu unutturmak zorunluğunu hisseden bir diktatörün durumundadır. Her diktatör gibi o da bu çıkmazdan kurtulabilmek ümidiyle Orta Doğu'yu ateşe verebilir. Ama bu saldırı, ona da, komşularına da çok pahalıya mal olur.»**

Bâbıâlide Sabah Gazetesi'nde N. Mustafa Polat, Amerika'nın arap aleyhtarı tutumuna değinmemeğe azami dikkat göstererek meseleyi bir yahudilik - müslümanlık mücadelesi olarak yorumluyordu: **«Halen Arap memleketlerinde liderlik mevkiini işgal eden başlardan çoğunun mürted ve münafık olduğu iddiası tam doğru olsa da, bizim için netice değişmeyecektir. Hâdise nasıl bir seyir takip ederse etsin, netice müslümanların lehine gelişecek ve mel'un Yahudi ergeç Filistin topraklarından sürülüp atılacaktır. O gün çok uzaklarda değildir.»**

Buna karşılık, Yeni İstanbul'un mukaddesatçı yazarı Osman Yüksel Serdengeçti, Amerika'nın yahudileri desteklemesi karşısındaki endişesini açıkça ortaya koyuyordu: **«Eger büyük dostumuz Amerika 600 milyonluk koskoca bir islâm dünyasının duygularını, menfaatlerini hiçe sayarak ülkesindeki yahudi bankerlerinin tesiriyle İsrail'i tutmaya devam ederse, şimdiden söyleyelim ki, uzak, orta ve yakın doğuda prestiji sıfıra münçer olacaktır. Hele Türkiye'deki üslerini komşularımız ve din kardeşlerimiz aleyhine kullanmaya kalkışırsa, bizdeki Rus taraftarları komünistlerin ekmeğine yağ sürecek, bizim de bakacak yüzümüz, söyleyecek sözümüz kalmayacaktır.»**

Ümmetçi yayın organlarının en aşırısı Bugün'de İzzet Mühürdaroğlu ise, müslümanlara karşı İsrail'i tutan Amerika'ya yalvarıyordu: **«Filistin meselesine cesaretle eğiliniz. Birleşmiş Milletler'in kabul ettiği federasyon meselesi üzerinde tesirinizi gösteriniz. Ve hepsinden mühimmi, kendinizden çok uzaklaştırdığınız islâm âlemini kazanmağa bakınız. İki büyük dünya savaşında insanlık ve hürriyet namına yapmış olduğunuz insanüstü fedakârlıklardan ve uyandırdığınız hayranlıklardan sonra, bu (yalnız bırakılmaklık) sizin asla hakkınız değildir. Sizler razı olsanız, bizler asla razı değiliz...»**

O Amerika ki, Birinci Dünya Savaşı'nda Wilson Prensipleri'ni ilân ederek Türkiye'nin parçalanması ve müslüman Türk halkının yabancı esareti altına düşmesi için elinden geleni esirgememişti. Ve aynı Amerika şimdi de müslüman arapların karşısında yer alıyordu. Bizim mukaddesat tüccarları ise, hâlâ Amerika'dan çok Amerikancılık gayreti içinde kendilerini rezil ediyorlardı!

Amerika'nın Avukatı!

Amerika'da zenciler arasında müslümanlık pek yayılıyormuş. Fakat zenci müslümanların liderleri İslâm hakkında yeterli bilgi sahibi değildirler. Asıl olan şudur ki, "haklar ve hürriyetler dâvası" kanun çerçevesinde yapılırsa faydalı olur; sertlik zarar verir. Meselâ boks şampiyonu Muhammed Ali Clay, daha önce bazılarının yaptığı gibi:

— Ben askerlik yapmam!

Demiş. Bir insan bir memlekette "Vatandaş" kaldığı müddetçe birtakım vazifeleri vardır, askerlik yapmak da bu vazifelerin başlıcasıdır.

KADİRCAN KAFLI
(Tercüman - 29.5.1967)

haftanın karikatürü

— Orta'nın solundan sonra şimdi de orta'nın doğusu mu çıktı?

Suha — Dünya Gazetesi

TANRI KİMİ KORUSUN?

Irkçıların yeni yeni kıpırdanarak, yazısında "Allah müslümanları korusun" *diyen bir muharriri (5-6 ırkçı tarafından) hakiki bir Türk'e yaraşmayacak bir şekilde arkadan saldırmak suretiyle dövmeleri, hadiste bahsi geçen felâket çanlarının seslerini bizlere duyurmaktadır. Allah esirgesin, allahın nüsreti üzerimizden kalktı mı, başımıza gelecek felâket muhakkak ki, felâketlerin en büyüğü olur.*

ŞÜLE YÜKSEL ŞENLER
(Bugün - 23 Mayıs 1967)

Türk'ün korunmasını dilemek, diğer islâm milletlerine beddua etmek değildir. Ancak dualar en çok tehlikeye maruz olanlar için en fazla yapılır. Onun için Allah'tan dileyeceğiz, dini, dili, kanı, örfü, âdaleti, tarihi bizimkinin aynı olan ve kendi yurdunda hapis hayatı yaşayan Türkleri korusun. Milliyetçi, muhafazakâr, sağlam kitleyi masonların ve komünistlerin karşısında yekvücut olarak tutmak gerekirken en büyük tehlikeleri bir yana atıp, öldürücü kuvvetleri serbest bırakıp kendi içimizde kelime kavgası çıkarmak iyi bir müslümana yararlı değildir. Onun için masonluktan, komünistlikten, yıkıcılıktan, bozgunculuktan Tanrı Türk'ü korusun.

DÜNDAR TAŞER
(Y. İstanbul - 23.5.1967)

EŞEK BİR SERMAYEDAR!

Bir müddet evvel, 150 Bin liraya kızına yüzük alan bir zenginin bu davranışını yermiş, "Her gün en azından iki kişinin açlıktan öldüğü bir memlekette, taharet alınan elin parmağına 150 Bin Liralık yüzük takmak insani bir hareket değildir" demiştim. Bu yazımla alâkalı bir kaç mektup aldım. Mektuplardan biri hak etmediğim sitemlerle dolu... Bir yerinde deniliyor ki: "Yoksa sen de mi komünistlerin safına geçtin?"

Böylesine eşek bir sermayedarın parasını elinden alalım demiyorum. Ona, parasını adam gibi kullanmasını öğretelim diyorum. Bunun komünistlikle ne alâkası var?

İSMAİL OĞUZ
(Bugün - 2.5.1967)

ANT • Haftalık Dergi • Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN • Sahibi ve Genel Yayın Müdürü: DOĞAN ÖZGÜDEN • Bu nüshada Sorumlu Müdür: YAŞAR UÇAR • Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN • İdare yeri: EBUSUUD CADDESİ, TAN HANI, No. 98-302, SİRKECİ - İSTANBUL • Telefon: 27 81 09 • Posta Kutusu: 934 - SİRKECİ - İSTANBUL • Ankara Temsilciliği - Tel: 13 40 20 • Dizildiği ve Basıldığı yer: TAN MATBAASI • Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira, Üç Aylık 15 Lira • İlân: Santimi 25 Lira; yayın ilânları yüzde 60 indirimlidir • Tek sütun üzerine 5 Santimlik kutu yayın ilânları 50 Lira'dır.